

**Åpen høring i kontroll- og konstitusjonskomiteen  
tirsdag den 6. november 2012 kl. 9.30**

Møteleder: Anders Anundsen (FrP)  
(komiteens leder)

S a k :

Redegjørelse av statsministeren og justis- og beredskapsministeren om regjeringens oppfølging av rapporten fra 22. juli-kommisjonen

**Møtelederen:** Da er klokken slagen. På vegne av kontroll- og konstitusjonskomiteen vil jeg få ønske velkommen til denne kontrollhøringen. Høringen avholdes i forbindelse med at komiteen behandler statsministerens og justis- og beredskapsministerens redegjørelse om regjeringens oppfølging av 22. juli-kommisjonens rapport. Dette er den første av i alt fem kontrollhøringer som skal avholdes denne måneden. Det er en del av det arbeidet som det politiske Norge nå skal gjøre for å ta med seg lærdommen fra 22. juli 2011.

Terrorsaken rystet hele nasjonen 22. juli 2011 og preger oss fortsatt. Det har vært viktig for komiteen å håndtere saken med det alvor den har, og samtidig med den verdighet den krever. Komiteens viktigste funksjon er å bidra til ytterligere klarhet rundt faktiske forhold, samtidig som vi skal bidra til plassering av ansvar. Kontroll- og konstitusjonskomiteens oppgave er å se bakover, og komiteen har besluttet å legge følgende tre problemstillinger til grunn for sitt arbeid:

1. Hva er årsaken til, og hvem har ansvaret for, at beredskapen sviktet på vesentlige områder 22. juli 2011? Hvorfor ble ikke advarsler tatt alvorlig, og hva er årsaken til at det tilsynelatende har vært en ansvarspulverisering på beredskaps- og sikkerhetsområdet?
2. Hvorfor ble ikke planverket iverksatt og fastlagte rutiner fulgt 22. juli 2011? Hvordan ble ansvaret utøvd, og hvor kan ansvaret plasseres?
3. Hvem sviktet i opplæring og ledelse når kulturer, holdninger til beredskap og evnen til samhandling blir trukket frem som en viktig årsak til at mye ikke fungerte som det skulle 22. juli 2011, og hvor ligger ansvaret for dette?

Denne første høringsdagen vil bli litt annerledes enn de øvrige høringsdagene. Vi har invitert lederen for 22. juli-kommisjonen, ledelsen i den nasjonale støttegruppen etter 22. juli-hendelsen og representanter fra de frivillige ved Tyrifjorden. Ingen av disse hadde noe slags ansvar for håndteringen av 22. juli 2011, men er på ulike måter helt sentrale aktører. Det er komiteens håp at denne dagen skal bidra til å gi et mer fullstendig bilde av hva som faktisk skjedde 22. juli 2011.

Høringen vil bli holdt i tråd med reglementet for åpne kontrollhøringer, men komiteen har valgt å fravike enkelte av de prosedyrer som vanligvis følges. De inviterte vil bli gitt anledning til å holde en kort innledning, men komiteens utspørring er lagt opp litt mindre stramt enn van-

lig. Det vil bli tatt stenografisk referat fra høringen, og referatet vil følge som vedlegg til komiteens innstilling til Stortinget.

Jeg må også minne om mikrofonene – når vi snakker, må vi huske å slå dem av og på, slik at vi får lyden i orden.

*Høring med Alexandra Bech Gjørvi, leder  
for 22. juli-kommisjonen*

**Møtelederen:** Så vil jeg få lov til å ønske velkommen til Alexandra Bech Gjørvi, som var leder av 22. juli-kommisjonen. Velkommen hit. Hun har med seg Bjørn Otto Sverdrup, som ledet kommisjonens sekretariat – velkommen også til deg.

Vi har lest rapporten deres og ganske mye av bakgrunnsdokumentasjonen som dere innhentet. Komiteen vil likevel mene at det er nyttig å få anledning til å stille spørsmål direkte til kommisjonens leder.

Da gir jeg først ordet til Alexandra Bech Gjørvi til en innledning på inntil 10 minutter. Vær så god.

**Alexandra Bech Gjørvi:** Tusen takk for invitasjonen til komiteens behandling av regjeringsmedlemmenes redegjørelser om oppfølgingen av 22. juli-kommisjonens rapport.

Komiteen stiller gode, men krevende spørsmål om årsaksforhold og ansvar. Spørsmålene kan besvares på det formelle og praktiske plan, men de stimulerer også til mer fremadrettet refleksjon om underliggende årsaker av mer sammensatt og til dels kulturell karakter.

22. juli-kommisjonen søkte å gi svar på de viktigste årsakene til at noe gikk godt og noe sviktet i sikkerhet og beredskap knyttet til terrorangrepene. Samtidig lå det som et premiss i mandatet at vi ikke skulle ta stilling til spørsmål knyttet til rettslig ansvar.

22. juli var en dramatisk hendelse som det er viktig å trekke lærdom av. Kommisjonens rapport er et bidrag i denne læringsprosessen, og jeg ser det som positivt at så mange av både de ansvarlige og de direkte berørte har gitt uttrykk for at de kjenner seg igjen i våre beskrivelser, og at anbefalingene etter deres oppfatning gir et godt utgangspunkt for læring.

En av de viktigste verdiene ved kommisjonens arbeid var at vi var ti personer med svært ulik erfaring og ekspertise som sammen med sekretariatet analyserte en stor mengde informasjon i et forsøk på å rekonstruere hva som skjedde denne dagen, og hvorfor samfunnets respons ble som den ble. Rapporten er et produkt av dette omfattende og felles arbeidet, som ga en kvalitetssikring og dybde i refleksjoner som vi hver for oss ikke kunne kommet i nærheten av på egen hånd.

22. juli-kommisjonens mandat var å foreta en gjennomgang og evaluering av angrepene for å trekke lærdom. Mandatet ba oss spesifikt se nærmere på samfunnets og myndighetenes evne til

- å avdekke planer om og avverge angrep
- å beskytte seg mot og redusere konsekvensene av angrep

- å håndtere situasjonen under og etter slike hendelser, herunder ivaretagelse av skadde og pårørende.

Kommisjonen arbeidet i ett år og hadde et eget fulltids sekretariat. Som bakgrunn for arbeidet var kommisjonens medlemmer på befaringer både på åstedene og andre steder som var avgjørende for vår helhetsforståelse. Vi innhentet tusenvis av dokumenter og rapporter, store mengder tekniske data – foto, video, lydlogger, GPS og teledata. I tillegg benyttet vi politiets etterforskning.

Kommisjonen hadde møter med i overkant av 800 personer, med 123 av dem i form av formelle forklaringer, og vi fikk innspill i en spørreundersøkelse med 3 700 respondenter blant de direkte berørte. Som bakgrunn for våre anbefalinger innhentet og analyserte vi store datasett i form av hele politiets operative logg for 2011 – fra alle landets politidistrikt – og alle politiets arbeidstidsdata for 2011. Vi gjorde fire studiebesøk i utlandet og innhentet tolv eksterne ekspertuttalelser. Dette var et omfattende materiale, men vi følte det var riktig å gå så grundig til verks.

22. juli var en av de mest dramatiske hendelsene i norsk historie og går sterkt inn på oss alle. Altfor mange opplevde å bli direkte og indirekte berørt.

Rapporten ble på 500 sider, med 1 600 fotnoter.

Angrepene 22. juli hadde en kontekst. Vi har hatt et tiår med terror internasjonalt, og samfunnssikkerhet og beredskap har fått mye oppmerksomhet i norske utredninger. I rapportens kapittel 4 redegjør vi for denne utviklingen i trusselbildet i Norge og læringen fra tidligere angrep. Vi konstaterer at etterretnings- og sikkerhetstjenestene har rapportert om et tiltagende trusselnivå i Norge, særlig knyttet til ekstrem islamisme. Rapporten dokumenterer en rapportert tendens mot at terrorangrep gjennomføres ved flere koordinerte angrep, der både bomber og håndvåpen inngår. Soloterrorisme har vært sett på som en stigende bekymring. I kommisjonens undersøkelser av beredskapen før 22. juli fant vi at disse vurderingene av trusselnivå og kunnskapen fra tidligere angrep i stor grad var oppfattet og i stor grad faktisk avspeilet i de ulike nødetatens beredskapsplaner og opplæringsprogram. Vi fant med andre ord flere gode planer – i politi, helse, forsvar, brannvesen og kommuner. Vi fant en fornuftig retningslinje for politiets håndtering av «skyting pågår»-situasjoner, og vi fant en i utgangspunktet god analyse og tiltaksplan for å øke sikkerheten mot terror i regjeringskvartalet. Planer var ofte ikke mangelen, men heller bruk av disse.

I kapittel 5 redegjør kommisjonen for organiseringen av og regelverket for samfunnssikkerhet. Den prinsipielle ansvarsfordelingen knyttet til myndighetsinnsatsen er kjent for denne komiteen. Jeg peker allikevel kort på følgende:

- Ansvar for sikring av skjermingsverdige objekter påligger eieren, dvs. Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet.
- Ansvar for å avdekke planer og forebygge terrorangrep påhviler Politiets sikkerhetstjeneste.
- Ansvar for å bekjempe og sikre mot kriminelle angrep er gjennom politiloven tillagt politiet – her Oslo og Nordre Buskerud politidistrikter. Politidirektoratet hadde etter planverket ansvaret for å iverksette nasjonale beredskapstiltak.

- Ansvar for redningsinnsatsen ledes av politiet, men faglig er etatene styrt innenfor sine områder.
- Ansvar for helsemessig og psykososial ivaretagelse er fordelt mellom kommunen og spesialisthelsetjenesten, som er det regionale helseforetaket.
- Hvert departement hadde ansvar for sin egen beredskap for videre drift av departementenes oppgaver i en krisesituasjon.

Rapportens kapittel 6–11 gjennomgår krisehåndteringen, og 16–18 gjennomgår i hvilken grad de barrierer samfunnet har stilt opp for å forhindre terrorangrep, fungerte som forutsatt. Det var denne faktabaserte gjennomgangen som ledet frem til kommisjonens hovedfunn:

- «Angrepet på regjeringskvartalet 22/7 kunne ha vært forhindre gjennom effektiv iverksettelse av allerede vedtatte sikringstiltak.
- Myndighetenes evne til å beskytte menneskene på Utøya sviktet. En raskere politiaksjon var reelt mulig. Gjerningsmannen kunne ha vært stanset tidligere 22/7.
- Flere sikrings- og beredskapstiltak for å vanskeliggjøre nye angrep og redusere skadevirkningene burde ha vært iverksatt 22/7.
- Helse- og redningsarbeidet ivaretok de skadde og pårørende i akutfasen på en god måte.
- Regjeringens kommunikasjon til befolkningen var god. Departementene maktet å videreføre sitt arbeid på tross av skadene.
- Med en bedre arbeidsmetodikk og et bredere fokus kunne PST ha kommet på sporet av gjerningsmannen før 22/7. Kommisjonen har likevel ikke grunnlag for å si at PST dermed kunne og burde ha avverget angrepene.»

Kriser kjennetegnes av uforutsigbarhet. Vi skriver i rapporten:

«At det begås feilvurderinger og handlinger som viser seg å være uheldige, er uunngåelig. Eksisterende planer og erfaring vil aldri fullt ut dekke en situasjon. (...) Fundamentet for evnen til å håndtere kriser ligger derfor i forberedelsene: planer, trening, øvelser, samhandling og tenkesett.»

Slik sett forbereder vi oss i dag for den neste krisen. Vi bør bruke tiden godt.

I kommisjonens vurdering av myndighetenes håndtering har vi søkt å analysere de bakenforliggende årsakene til at responsen ble som den ble. Det var da naturlig å ta utgangspunkt i å stille spørsmål ved kvaliteten i formelle rammer og ansvarsforhold.

Resultatet av kommisjonens gjennomgang av dette viste imidlertid

«at myndigheten gjennom organisatoriske forhold, lovbestemmelser og resolusjoner, utvalgsarbeid, stortingsmeldinger og revisjoner har viet stor oppmerksomhet til sikkerhets- og beredskapsspørsmål».

Etter kommisjonens syn har Norge de senere år etablert en sikkerhets- og beredskapslovgivning som i hovedsak er oppdatert, og et myndighetsapparat med en rimelig tydelig ansvarsfordeling for forebygging, avverging og håndtering av terrorangrep. Likevel var det mye som sviktet.

Det andre spørsmålet vi stilte, var om svakhetene i

samfunnets håndtering i hovedsak var et resultat av ressursmangel. Gjennom kommisjonens arbeid har vi pekt på en rekke problemstillinger som har ressursmessige konsekvenser. I den akutte håndteringen var mangel på ressurser på enkelte viktige funksjoner – bl.a. på operasjonssentrene – åpenbart en utfordring, og flere av kommisjonens anbefalinger dreier seg om områder med behov for mer ressurser. Samtidig så vi flere eksempler på at knappe ressurser ikke spilte en avgjørende rolle, og at utfordringene viste seg å ligge i ledelse og kommunikasjon, i mye større grad enn i mangel på innsatspersonell.

Kommisjonen pekte på betydelige styringsutfordringer innenfor justissektoren, og særlig mangel av helhetlig styring av politietaten, som viktige bakenforliggende forklaringer på utfordringene i den akutte innsatsen. Politietaten preges av manglende samsvar mellom mål, prioriteringer, ressurser og oppgaver. I tillegg peker vi på en for sterk forsiktighetskultur i PST, samt svakheter på IKT-området, som viktige årsaker til mye av det som gikk galt.

Dette gjorde at kommisjonen valgte å stille spørsmål ved systemets evne til å nyttiggjøre seg eventuelle nye ressurser før man hadde festet et sterkere ledelsesmessig grep rundt oppdraget knyttet til sikkerhet og beredskap.

Til tross for at ansvarsfordelingen for forebygging, avverging og håndtering av terrorangrep i hovedsak er avklart, så kommisjonen at evnen til å ta og følge opp dette ansvaret varierte mellom de ulike etatene, både i forebyggingsfasen og i krisehåndteringen.

Etter kommisjonens oppfatning er det som skilte det som gikk godt fra det som gikk dårlig 22. juli, i hovedsak knyttet til holdninger, kultur og lederskap, og hvordan mennesker og organisasjoner utøvet den myndighet de er gitt.

I rapporten peker kommisjonen på at der det sviktet, skyldtes det at:

- «Evnen til å erkjenne risiko og ta lærdom av øvelser har vært for liten.
- Evnen til å gjennomføre det man har bestemt seg for, og til å bruke planene man har utviklet, har vært for svak.
- Evnen til å koordinere og samhandle har vært mangelfull.
- Potensialet i informasjons- og kommunikasjonsteknologi har ikke vært godt nok utnyttet.
- Ledelsens evne og vilje til å klargjøre ansvar, etablere mål og treffe tiltak for å oppnå resultater har vært utilstrekkelig.»

Mange av disse årsakene ser vi går igjen. Kommisjonen skriver at lærdommene i større grad handler om ledelse, samhandling, kultur og holdninger enn behov for nye lover, organisering eller store, nye verdivalg. Vi konkluderte at det haster med å ta tak i disse utfordringene fordi nødvendig endring kan og vil ta tid, og krever besluttsomhet og utholdenhet.

Slik sett er jeg nå mest utålmodig etter å se tydelige tegn på endringsvilje og faktiske, konkrete utviklingsplaner for å rette opp den sårbarheten kommisjonen har avdekket, enn å etablere en enda tydeligere forståelse av hvem som hadde ansvaret for at responsen 22. juli ble som den ble. Det viktigste er at de som har ansvar for dette, tar dette

ansvaret, og at vi alle bidrar på en slik måte at vi faktisk lærer av hva som skjedde 22. juli.

Jeg avslutter med dette mitt åpningsinnlegg, og svarer gjerne på spørsmål sammen med kommisjonens sekretariatsleder, Bjørn Otto Sverdrup.

**Møtelederen:** Mange takk for en grundig og god gjennomgang.

Vi åpner da for spørsmål fra komiteens medlemmer, og første spørrer er Geir Jørgen Bekkevold, som er sakens ordfører.

Vær så god, Bekkevold.

**Geir Jørgen Bekkevold (KrF):** Takk for det, leder, og takk for gjennomgangen. Jeg vil også benytte anledningen til å takke Bech Gjørvi-kommisjonen for det arbeidet dere har gjort og denne rapporten som dere har lagt fram.

Jeg har litt åpne spørsmål til å begynne med. Det ene er: Du har jo fått med deg både statsministerens og justis- og beredskapsministerens redegjørelse for Stortinget. Synes du de redegjørelsene tar opp i seg de utfordringene som kommisjonen peker på? Opplever du at de redegjørelsene nettopp tar på alvor den lærdom vi må trekke og som kommisjonen er veldig tydelig på?

Det andre, mer åpne, spørsmålet er: Er det noe du mener komiteen bør være spesielt opptatt av i vårt arbeid med denne saken?

Og helt til slutt: Sett i lys av debatten som har vært i ettertid av Bech Gjørvi-kommisjonens rapport og de tilbakemeldingene som er kommet, ser du at det er ting i den rapporten som mangler, som burde ha vært skrevet eller presisert på en annen måte, eller er det noen konklusjoner dere har trukket som dere kanskje vil nyansere litt mer, sånn i ettertid av den debatten som har vært? Takk.

**Alexandra Bech Gjørvi:** Det vi først og fremst etter spør, er jo at man tar inn over seg at denne tragedien, alt det som skjedde, pålegger oss alle og alle i ansvarlige posisjoner et ansvar for å iverksette nødvendige endringer, at man må etterlyse handlingsplaner for å ta tak i de utfordringene vi peker på, og som andre også peker på, og at man må sørge for å ha den besluttsomhet og gjennomføringsevne som kreves for endringer som må tas tak i over tid.

En av utfordringene jeg selv opplever å ha sett, er at man i mange sammenhenger – både ulike sammensatte organer og ulike etater – på en måte har lagt problemstillingen bak seg når man har fattet et vedtak. Det å følge opp at resultatet faktisk oppnås, er en kjempeviktig lærdom som vi alle kan ta til oss, og alle dere som er i ansvarlige posisjoner, må sørge for at det blir en endring på det. Det er det vi etterspør.

Om jeg mener at redegjørelsen til Stortinget er bra nok, synes jeg ikke det er naturlig å spørre meg om nå. Jeg er spent på stortingsmeldingen som skal komme, hvilke planer som kommer og hvilke planer de underliggende etatene kommer opp med. Jeg tror dere får trekke konklusjoner rundt statsministerens og justisministerens innlegg.

Om det er noe som mangler? Ja, vi har oppdaget at vi har skrevet en hel og en halv setning feil i kapitlet om

våpen, og det har jeg sagt i avisene også. Vi har ved en glipp klart å skape et litt unyansert inntrykk av hvor lett det er å oppgradere våpen. Et sted skriver vi at vanlige våpen kan oppgraderes til halvautomatiske våpen – det er ikke riktig – og et sted skriver vi for enkelt om muligheten til å oppgradere fra halvautomatisk til helautomatisk, som *er* mulig. Det beklager vi, også overfor dere, men anbefalingen står vi ved.

**Møtelederen:** Takk for det. Da er det Kolberg, og deretter har jeg tegnet meg selv. Kolberg, vær så god.

**Martin Kolberg (A):** Det er jo veldig tydelig for oss, Gjørvi, at kommisjonen, og du, legger veldig vekt på det du nå også er inne på, nemlig spørsmålet om det vi kan kalle for «kultur» i forvaltningen, evnen til å følge opp politiske vedtak. Jeg vil gjerne høre din betraktning rundt: Hva fant komiteen som grunn til at vedtak som er gjort – her i Stortinget og i regjering – ikke er fulgt opp i forvaltningen og spesielt i politiet? Hva er din betraktning rundt dette? Det er skrevet lite om dette, men det er viktig for komiteen å få høre det.

**Alexandra Bech Gjørvi:** Vi la jo vekt på veldig mange operative vedtak som var besluttet, som ikke ble gjennomført, så det var ikke først og fremst sammenhengen mellom politiske vedtak i Stortinget og forvaltningens evne til å implementere det, men vel så mye forvaltningens egen evne til å implementere sine egne beslutninger. Men det handler dypest sett om å oppfylle de ambisjoner man har skrevet om, f.eks. i stortingsmeldinger.

Vi har pekt på en utfordring knyttet til risikoerkjennelse, altså at man intellektuelt vet at det kan skje, men mange kjenner seg igjen i at man allikevel dypest sett ikke tror det hender. Det er vanskelig å si hva de grunnleggende årsakene er. På et tidspunkt prøvde jeg meg på å si noe om norsk kultur, men jeg har fått ganske gode antropologiske motargumenter for at det blir på en måte litt overfladisk av meg å mene noe om norsk kultur. Jeg tror Stortinget er like gode til å vurdere det som jeg er. Kommisjonen pekte på risikoerkjennelse, altså forskjellen på risikoforståelse, på det intellektuelle plan, og risikoerkjennelse, at man kjenner det på kroppen. Hvorfor er det sånn? Jeg vet ikke, men der tror jeg det vil bli spekulasjon.

**Bjørn Otto Sverdrup:** Kan jeg få lov til å supplere litt? Ett eksempel i rapporten peker jo f.eks. på hvordan politiet etter NOKAS-ranet bestemmer seg for å etablere et system for sikker og effektiv varsling mellom politidistrikt. Sju år etter at man bestemte seg for å gjøre det, fungerte dette systemet fortsatt ikke. Hvorfor var det sånn? Vi gikk inn i den prosessen og forsøkte å se på hvorfor det var slik, og hvis jeg skal si noen stikkord, er det at det får for liten oppmerksomhet. Man bestemmer seg for hva man må gjøre, men så blir det for mange problemstillinger som kommer dag for dag, som flytter fokus fra de lange linjene og fra det å faktisk etablere det man har bestemt seg for å gjøre. Så har man kanskje til slutt glemt at man hadde bestemt seg for å gjøre det, og man tror at man har etablert et system

uten faktisk å teste og etterprøve. Sånn sett er det egentlig en glipp i fokus og oppmerksomhet, og en manglende evne til å prioritere, til å si at dette faktisk er viktigere enn en del av de andre daglige tingene. Som en liten illustrasjon.

**Alexandra Bech Gjørvi:** Så da kommer vi vel tilbake til mitt svar på det forrige spørsmålet, nemlig at man kan ikke si seg fornøyd med at man har tatt en beslutning om at ting skal gjennomføres. Det er noe med å ha en systematikk i oppfølgingen av de mange vedtak. Så er jeg den første til å se at forvaltningen har et veldig sammensatt mål bilde. Det er utrolig mange ting som skal gjennomføres samtidig. Det kommer ganske mange motstridende signaler, både fra befolkningen og fra besluttede myndigheter, og det er en krevende situasjon. Og det å diskutere et helhetlig og riktig mål bilde er noe av det vi legger i «ledelse».

**Møtelederen:** Martin Kolberg, til kort oppfølging.

**Martin Kolberg (A):** Jeg takker for dette, men for å få en konkretisering av dette, som jo angår vårt arbeid i dette bildet, så vil jeg spørre: Det er ingen tvil om at det rettes en betydelig kritikk mot politiet. I hvilken grad mener dere at det er de politiske myndigheters ansvar at det faktisk har blitt slik?

**Alexandra Bech Gjørvi:** Vi gjennomgår jo styringen av politietaten, vi peker på oppdragsdokumentet fra Justisdepartementet til Politidirektoratet, og vi gjennomgår Politidirektoratets styring av de enkelte politidistrikt. Vi ser at man ikke har evnet å omdanne hele politiets oppdrag – den trygghetsskapende og beredskapsmessige siden ved politiinnsatsen er ikke avspeilet i det som man ber om resultatoppfølging på. Det er veldig mange mål, men veldig mange mål knyttet til enkelte politiske spørsmål, til viktig oppfølging av straffesaker og gjennomføring av den påtalemessige siden av politioppdraget og til å overholde de økonomiske og andre administrative rammer, mens det er veldig få mål knyttet til viktige kriterier som responstid, responskvalitet og match mellom når oppdragene finner sted og når politifolk er på jobb. Det er jo ledet fra Justisdepartementet, og sånn sett er det en svikt i den politiske styringen. Samtidig er vi opptatt av at også Politidirektoratet, og også det enkelte politidistrikt, har et ansvar for å lede opp mot sitt oppdrag innenfor sitt ansvarsområde, så man kan ikke bare se oppover.

**Møtelederen:** Takk for det. Da har jeg tegnet meg selv, og deretter er det Per-Kristian Foss.

Jeg har ristet mye på hodet når jeg har lest særlig bakgrunnsstoffet og forklaringene som er gitt til Bech Gjørvi-kommisjonen, både fra politiske ledere og fra embetsverket. Det jeg savner, er noen som står i det og sier «jeg tar ansvar». Det er nesten ikke mulig å finne spor av den ansvarserkjennelse som jeg mener lederskap innebærer – en skyver ansvaret enten opp, ned eller til siden – og det stemmer jo veldig godt med det som dere har konkludert med og skrevet i deres rapport. Men kan en slik kultur komme overraskende på en regjering?

**Alexandra Bech Gjørvi:** Jeg har aldri sittet i en regjering, og jeg vet ikke hva jeg skal svare på det. Men vi peker jo på et behov for resultatoppfølging innenfor de ulike ansvarsområdene.

**Møtelederen:** Og regjeringen har sett at de ikke oppnår de resultatene de er enige om å oppnå. I og med at dette er så gjennomført, at ingen tar dette ansvaret for å få resultatet: Stemmer det med kommisjonens oppfatning at det at de ikke klarer å få dette til, må ha vært kjent for regjeringen?

**Alexandra Bech Gjørvi:** Vel ... Vi har jo snakket med de ansvarlige statsrådene, og de har gjort rede for at de f.eks. har forsøkt å få mer politifolk ut i gatene, og de har bevilget ganske mange årsverk. Men på et vis har man ikke sett hvor årsverkene har endt opp, man har kanskje ikke hatt den oversikten, man har ikke hatt den resultatoppfølgingen som vi etterspør. Så det å se resultatene av sine beslutninger er noe vi peker på som et viktig læringspunkt.

**Bjørn Otto Sverdrup:** Jeg kan supplere litt. Man kan si at mangelfull iverksetting av offentlig politikk er et veldig kjent fenomen. Litteraturen er full av det, om at de som vedtar lover og regler, er mye mer opptatt av å komme med utspill enn av å se på om de faktisk blir etterlevd og fulgt opp. Dette er uavhengig av regjeringen og uavhengig av land. Det er også slik at i mange store organisasjoner kan det være tilløp til uklarhet omkring ansvar, som også kan være til hinder for gjennomføring. Så jeg tror egentlig ikke dette dreier seg så mye om partipolitiske ting. Det er slik at vi lever i et samfunn som er komplekst. Vi har en tendens til å ønske oss å ha veldig mange mål og mange gode intensjoner. For politiets del betyr det at de får hverdagen sin krydret med over 114 målsettinger gjennom ett år, og da blir det vanskelig å skille mellom hva som er viktig og hva som er mindre viktig. Sånn sett tror jeg dette er like mye systemmessige som partipolitiske eller andre ting.

**Møtelederen:** Da er det Per-Kristian Foss, og deretter Lundteigen.

**Per-Kristian Foss (H):** Jeg har først en liten kommentar til det siste: Det er jo derfor vi har Riksrevisjonen, for at vi som folkevalgte kan kontrollere at dem vi har satt til å iverksette vedtakene – altså ikke oss, men dem vi har satt til å iverksette dette, det vil si regjering og forvaltning – faktisk iverksetter det vi vedtar. Og det kalles jo forvaltningsrapporter, som vi – til manges store irritasjon – får jevnlig, flere ganger i året, om lag 15.

Og så til mine spørsmål. Jeg har to stykker. Det ene går på kultur og politisk iverksettelse, som dere har vært inne på. Det går jo igjen, og rapporten tydeliggjør at sikkerhetsprosjektet som var Fornyingsdepartementets ansvar, ikke noen gang oppnådde politisk høy prioritet. Heidi Grande Røys, som var den første statsråd etter regjeringsskiftet i det departementet, gjorde et tiltak som synes meg fornuftig. Hun sendte et notat til statsministeren og ba om at sikkerhetsprosjektet ble tatt opp i regjeringens under-

utvalg og gitt prioritet. Det vil jo også si at det ble løftet opp til å være et regjeringsansvar mer enn et fornyingsdepartementsansvar. For hun så jo det Erik Solheim, avgått statsråd, senere – etter rapporten – har kommentert. Han sa vel noe i retning av at sikkerhetsprosjektet var aldri på topp i noe departement. Alle departementer vinner jo i en regjeringskonferanse – noen prosjekter vinner frem, og noen vinner ikke frem. Og det Grande Røys gjorde, var å forsøke å få regjeringen til å løfte prosjektet opp på et høyere nivå enn konkurransen mellom departementene om budsjettmidler.

Har dere noen refleksjoner om hvorvidt det at hun fikk påskriften om at det ikke skal tas opp i underutvalget, kan ha hatt en virkning på prosjektets senere prioriteringer, eller mangel på prioriteringer? Jeg viser da bl.a. til departementsråd Røislands senere forklaring, som gikk ut på at dette vel ikke var løftet høyt opp politisk i hennes tid. Det er det ene spørsmålet.

Det andre er en refleksjon etter å ha møtt politiet som var på Utøya, i går – de som var der 22. juli. Og en av deres forklaringer var jo bl.a. at de hele tiden lette etter flere terrorister. Det utsatte jo mye. Ambulansepersonellet på Utøya kom senere på plass, bl.a., fordi de ikke var sikre på om den mannen de hadde tatt, var den eneste mannen – de trodde at det var flere. Samtidig beskriver dere at PST i lang tid har vært svært opptatt av det man kaller soloterrorister, altså at det kan være én mann, kanskje fra forskjellig hold. Og da slår det meg at det var en mangel på virkelighetsoppfatning mellom politiets besatte opptatthet av at det måtte være flere – dette kunne ikke være én manns verk, det måtte være mange – og PSTs stadige understrekinger på forhånd av at det kan tenkes at det er én mann som står bak det hele hvis det skjer noe.

Har dere noen refleksjoner om det siste spørsmålet, spørsmål 2, også?

Takk.

**Alexandra Bech Gjørvi:** Da politiet ankom Utøya, var det jo som å komme til en slagmark. På det tidspunktet var det mange ungdommer som hevdet at det var flere gjerningsmenn, og vi oppfattet det som en naturlig og god beslutning å lete etter flere gjerningsmenn når man fikk informasjonen og så forholdene på øya.

Men før det, før man ankom øya, ser vi ingen tegn til at innsatspersonellet på noe tidspunkt fikk opplysninger om at det var annet enn én gjerningsmann, selv om flere av dem sa at de ut fra deres erfaring og opplæring holdt det for åpent at det kunne være flere. Men all informasjon som kom dit, til innsatspersonellet, ut fra det vi har kunnet kartlegge, tilsa at det var én gjerningsmann. Så det er to ulike tidspunkter i hendelsesforløpet.

Så er det riktig at PST har vært opptatt av soloterrorister, men man har jo også vært opptatt av det som kalles ambulerende angrepslag, fedayeen, altså Mumbai-typen angrep med mange personer med håndvåpen og koordinerte bombe- og skyteaksjoner. Så vi ser ingen disharmoni mellom de ulike ststedene.

Litt tilsvarende er det også når det gjelder ditt første spørsmål. Vi peker jo på en ansvarsulverisering rundt

Grubbegata, eller rundt sikkerheten i regjeringskvartalet. Det er Fornyingsdepartementet som er ansvarlig etter sikkerhetsloven, men prosjektet kom i stand fordi det ble tatt et initiativ fra statsministerens kontors side, og det ble opplevd fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet, FAD, som at det var Statsministerens kontor som egentlig ønsket dette.

Så var min forståelse av Grande Røys' forklaring at hun etter at Oslo kommunes byråd innstilte på at gaten ikke skulle stenges, kom på at de ikke hadde hatt noen politisk diskusjon av om det var en riktig vurdering at gaten skulle stenges. Så hun ba om at dette skulle avklares i tilfelle det egentlig var kontroversielt i den nye regjeringen, at man kanskje ikke egentlig ønsket at gaten skulle stenges. Og slik vi forsto statsministerens forklaring, og slik vi forsto dem som arbeidet rundt ham, og som forklarte seg, så betydde hans påtegning at nei, dette er ikke et politisk kontroversielt spørsmål som må opp i regjeringens undervalg, dette er en iverksettelsesproblemstilling som statsråd Schjøtt-Pedersen kan håndtere. Det var slik vi tolket den korrespondansen.

Hvis man ser på budsjettkonferansene, så var penger aldri et hinder for sikkerheten. Det var beslutsomheten, gjennomføringsevnen og evnen til å styre et litt komplisert prosjekt profesjonelt, og tenke igjennom at her kan det være andre interessenter som har bekymringer som vi tidligere bør ta tak i, at tid er viktig, og at det skal gjennomføres med høy prioritet. Det var et prosjekt som fikk lav ledelsesoppmerksomhet, kanskje fordi det ikke var politisk kontroversielt, det var bare noe som skulle gjøres, og man oppfattet i regjeringen at når man hadde besluttet det, så var det bare en gjennomføringsjobb som man overlot til administrasjonen – og tilsvarende i kommunen: Da man fikk helhetsbildet, skjønnte risikobildet, tok man en beslutning og overlot til administrasjonen å få dette gjennomført. Og så ble beslutsomheten pulverisert mellom Fornyingsdepartementet og kommunen i denne saksbehandlingen som da tok veldig lang tid. Ingen holdt liv i risikoerkjennelsen på det tidspunktet.

Så er jeg veldig glad for at Riksrevisjonen ble påpekt, for det er klart: Vi sier i vår innledning og i avslutningen at vi opplever det som problematisk at mange av de funn vi peker på, har vært godt kjent fra før gjennom bl.a. Riksrevisjonens arbeid og andre interne evalueringer. Så sånn sett er det veldig mye som er gammelt nytt.

**Møtelederen:** Takk for det. Da er det Lundteigen, deretter Langeland. Lundteigen, vær så god.

**Per Olaf Lundteigen (Sp):** Tusen takk.

Først vil jeg takke for en befriende god og direkte rapport.

Ett av hovedpunktene deres var planverk. Du sier at det manglet ikke planverk, men at planverket fungerte ikke godt nok i praksis. Vi er jo mange som er kjent med det, at planverk inneholder mange ord – mange ord som det er vanskelig å holde i handa, mange ord som det er vanskelig å si om oppfyller det – om det går den ene eller den andre retningen. Det er begreper som har lite konkret innhold.

Det er lite operativt, det er mange ganger lite forankret i det faglige som er innenfor beredskap.

Har det vært en utvikling over tid innenfor vårt planverk hvor vi har gått i retning av det som på 1970-tallet het papirtigre?

**Alexandra Bech Gjorv:** Vi har sett at Oslo politidistrikt har vært veldig på hugget for å lære av andre hendelser og inkludere den kunnskapen i sine planverk. Jeg har studert Politidirektoratets terror- og sabotasjeplanverk, og jeg opplever det som praktisk og fornuftig. Det var fornuftig å si at ved terroralarm bør mannskaper innkalles til alle politistasjoner slik at vi har noe å kjøre med hvis vi skulle få beskjed om at det skjer noe hos oss. Det er fornuftig å peke ut gode sperreposter for å ha kontroll med så mye trafikk som mulig og ta oppstilling der hvis det skulle komme et tips. Det synes jeg er gode planer.

Det jeg ikke synes fremstår som en god plan, er det mer overordnede Sivilt beredskapssystem, som skal binde sammen de ulike delene av samfunnets respons på en terrorhendelse. Det er jo ikke et sivilt objektsikringsplanverk, og det peker vi på som anbefalinger vi må ta tak i. Men det er egentlig ikke papirtigre – det er ordentlige planer, men som det ikke har vært øvd på.

**Møtelederen:** Lundteigen – til oppfølging.

**Per Olaf Lundteigen (Sp):** Mange snakker om lærende kulturer, hvor det er et dynamisk lærende samspill mellom de fagfolk som er ute i praksis, og de som har ledelsesansvaret for å gjøre praksis bedre. Vil dere ut fra deres funn si at det er lærende kulturer innenfor beredskapsorganisasjonene, hvor den erfaringen de dyktige fagfolkene har, enten de er røykdykkere, innsatsledere eller ambulansesjåfører, i tilstrekkelig grad dynamisk påvirker planverket, slik at det kan fungere i de mest krevende, stressende situasjoner hvor en ikke har tid til å lese, men må handle ut fra erfaring og ut fra innøvde prosedyrer?

**Alexandra Bech Gjorv:** Vi peker på ulikheter i læringskultur, vi peker på at helsevesenet har en læringskultur, og fikk uttelling for det i sin akuttmedisinske innsats 22. juli.

Så er det jo slik at da jeg var på Politihøgskolen og fikk en gjennomgang av «skyting pågår»-opplæringen, virket den veldig relevant i forhold til det vi så ved vårt studiebesøk i Finland, der de hadde disse skolemassakrene. På en måte kan jeg ikke si nei, at man ikke har innarbeidet det faglig riktige. Men vi stiller samtidig spørsmål om politiet har en tilstrekkelig kultur for å utvikle seg og jobbe med å gå fra å være god til å bli bedre, eller for å stille selvkritiske spørsmål og lære av dem. Det er en mangel ved læringskulturen i politiet, men den tror jeg kanskje har mye med tid og prioriteringer å gjøre, og kanskje ganske mye med lederskap og god ledelse å gjøre.

**Møtelederen:** Takk for det. Da er det Langeland, vær så god.

**Hallgeir H. Langeland (SV):** Takk for godt innlegg og god rapport.

Eg synest det var veldig interessant det du summerte opp, at alle på sett og vis må ta ansvar uansett nivå. Det gjeld for så vidt òg heile det norske folk, at me skal vera med på ein dugnad for å sørgja for at dette ikkje skjer igjen.

Eg har to spørsmål til deg. Det eine går på at eg ser at de i sju punkt foreslår at sikkerheitstenesta og etterretningstenesta må samarbeida betre. Betyr det at slik det har vore fram til no, har desse systema nærmast beskytta seg sjølve, og at dei har late vera å samarbeida med dei andre for å kunna halda på med sitt. I så fall gjev det grunn til ettertanke. Men det kan verka slik når ein ikkje samarbeider.

Det andre spørsmålet er knytt opp mot PST. Du seier at det ikkje er sikkert dei kunne hindra dette, men det er heilt tydeleg det som står i rapporten, at de er veldig kritiske til det fokuset som PST har hatt. Me vil alle tru at fokuset har vore på islamistar og slikt, og det er forståeleg. Betyr dette at PST òg har blitt hengande igjen i gamle fiendebileter og har brukt ressursane sine feil og ikkje slik eit moderne overvåkingspoliti skal bruka ressursane sine?

**Alexandra Bech Gjørv:** Vi er ganske omhyggelige med å understreke at det trusselbildet PST har brukt sine ressurser på, er et viktig trusselbilde å bruke ressurser på, og at trusselen fra ekstrem islamisme også for kommisjonen fremstår som den naturlig høyest prioriterte trusselen i det norske samfunnet. Samtidig ser vi at det har spist veldig mye av oppmerksomheten og ressursene i PST. Gjennom vår gjennomgang av Global Shield mener vi å ha avdekket at det er dårlige saksbehandlingsrutiner og ineffektivitet i det systemet – man har følt seg nødt til å prioritere overvåking til fordel for å drive etterretning, og den etterretningen som er drevet, har vært for snever. Selv om ekstrem islamisme er den største trusselen, er det også viktig å ha oppmerksomhet mot andre og gryende trusler. Det er bare PST som jobber med trusselbildet i Norge, og derfor må PST ha et bredere fokus. Det er derfor vi sier det i vår anbefaling.

Det er et stort produktivetsforbedringspotensial i PST. Nå kommer det en egen gjennomgang av PSTs ressursituasjon. Det er klart at de har hatt en tøff ressursituasjon, men det krever også bedre ledelse, bedre saksbehandling og bedre bruk av IKT, som vil føre til en produktivetsgevinst.

Så sier vi at ja, det er uhyre viktig at det samarbeides på etterretningsområdet, men ikke bare mellom PST og E-tjenesten, men mellom disse tjenestene og andre offentlige etater. Vi ber Stortinget om å gå inn i og vurdere om ikke taushetsbestemmelsene i f.eks. tolloven, og antakeligvis også i en del av helse- og sosiallovgivningen, er for lite nyansert i forhold til de rammene PST har å jobbe innenfor. Det er viktig at Tollvesenet kan tipse om de finner terrormanualer i bagasjen, ikke bare sprit og narkotika. Det er viktig at barnevern og psykiatri har avklarte rammer rundt når de skal rapportere om en bekymring for at noen planlegger terrorisme. Så har dere satt veldig stramme rammer for PSTs anledning til å oppbevare informasjon hvis ikke trusselen kan substansieres.

Svarte jeg på spørsmålet? Jeg håper det.

**Bjørn Otto Sverdrup:** Kan jeg få lov til å kommentere en ting? Du sa at alle har et ansvar. Jeg tror det er veldig viktig at vi tar inn over oss at det er risikoer i samfunnet. Selv om 22. juli var en ekstraordinær hendelse, finnes det risiko i samfunnet som vi må forholde oss til, enten det gjelder skyting, vold eller naturkatastrofer og uønskede hendelser. Gjennom arbeidet vårt ble det tydelig at det ofte ikke er disse spesialstyrkene eller spesialgruppene som kommer til å komme til unnsetning – i en førstehjelpssituasjon er det du og jeg og vår evne til å hjelpe den som har falt om på gaten, som vil være avgjørende. På samme måte vil det nødvendigvis stort sett være det ordinære politiet som må håndtere en situasjon. Spesialstyrker vil alltid bruke lang tid på å komme til stedet.

Kommisjonen peker veldig tydelig på at for politietaten som har over 10 mrd. kr hvert år og over 10 000 ansatte, er det utrolig viktig å jobbe med å utvikle sin egen evne til å lede og koordinere seg selv, og evne til å utnytte ressursene. Hva betyr det i praksis? I praksis betyr det en mer effektiv planlegging og bruk av sin bemanning. Det gjør også at de må ha datasystemer som gjør at patrulje 1 kan vite at patrulje 2 er underveis, og at de ikke trenger å snakke sammen – det kan skape misforståelser – men at man utnytter andre måter å kommunisere på.

Det er dette det er viktig å jobbe med. Da tror jeg Stortinget har en rolle i å etablere rammer og en langsiktighet for å få disse forbedringsprosessene underveis.

**Møtelederen:** Skei Grande, vær så god.

**Trine Skei Grande (V):** Jeg har to spørsmål – ett litt overordnet og ett konkret.

Det overordnede går på at noen av hovedfunnene deres handler om kultur, mentalitet og ledelse. Når vi har gått inn i dette, har vi sett at det var utrolig mange som gjorde utrolig mye mer den dagen enn man egentlig kunne forvente av dem. Det var utrolig mange flere som kom på jobb enn dem som sto på vaktlistene. Både blant sivile og blant dem som har det som jobb, var det mange som gjorde en fantastisk innsats. Likevel fikk vi ikke dette til å koordineres bra nok, vi fikk ikke dette til å gå. Er det bare en ledelsesutfordring, eller har det noe med mentalitet og kultur i hele systemet å gjøre? Er det noen steder dere fant gode eksempler som vi kan vise til – er det noen av de miljøene som dere møtte, som dere syns vi kan lære av, og som har klart å få det til å funke på en god måte? Det er det ene spørsmålet.

Det andre spørsmålet er mer konkret. Hammer har uttalt at de kunne vært der før hvis det ikke hadde vært for spesialtroppen vår – at de lokale politimennene var på vei, men ble stoppet. Har dere noen kommentarer til det? Og har dere noen tanker knyttet til at det lokale politikammeret var på vei, mens vi fikk en spesialtropp som overkjørte hele systemet, og som kanskje førte til at man kom senere ut? Har dere noen mening om det?

**Alexandra Bech Gjørv:** For det første er jeg enig i at det var mange som gjorde en fantastisk innsats 22. juli, og at det finnes gode eksempler på gode handlinger, godt

egetinitiativ og gode egentiltak i alle etater. Vi ser en fantastisk respons – utrykningstiden, f.eks. beredskapstropens kjøring til Sollihøgda, var utrolig rask.

Vi peker jo på at ressursene ikke fant hverandre. Problemstillingen der gjelder til dels IKT og manglende kapasitet på operasjonssentralen til å koordinere innsatsen, og til dels manglende sambandsdisiplin hos de berørte tjenestemennene. Så sånn sett er det et individuelt ansvar oppe i dette i tillegg til et systemmessig ansvar. Når man vet at det er dårlig samband, stiller det jo krav til sambandsdisiplin. Men det er igjen i ytterste forstand et ledelsesansvar å passe på at det innskjerpes. Vi dokumenterer jo i rapporten at dersom lokal aksjonsleders plan hadde vært fulgt, ville man kommet raskere frem, og at de misforståelsene som oppsto, førte til forsinkelser. Det er egentlig kommentaren til det.

**Møtelederen:** Takk for det.

Da er vi kommet i den situasjonen at det er mange som vil stille spørsmål, og tiden er i ferd med å renne ut. Det er fem stykker til som har spørsmål. Jeg foreslår at vi lar dem stille spørsmålene, og at du eller dere samler opp og svarer så godt det lar seg gjøre innenfor ca. 9 minutter. Vi starter først med saksordfører Bekkevold. Vær så god.

**Geir Jørgen Bekkevold (KrF):** Takk for det, leder.

Det ble sagt i innledningen at politiet har ansvar for sitt operative arbeid. Sånn må det være. Men på hvilken måte mener du at Justisdepartementet også har et ansvar? Er det kulturen primært i politiet som må endres, eller er det vel så mye kulturen i regjeringsapparatet, og her Justisdepartementet?

**Møtelederen:** Så er det Christensen. Vær så god.

**Jette F. Christensen (A):** Takk skal du ha.

Informasjonsutstyr og IKT er éin ting. Det har me snakka mykje om i dag. Ville du sagt ut frå informasjonsflyten og beskjedane mellom politifolk, handlingane ut frå dei beskjedane og ikkje minst handlingar som ikkje fann stad etter beskjed, som me såg 22. juli i fjor, at det er resultat av ein kultur i politiet? Dersom svaret på det er ja: Har du ut frå ditt arbeid gjort deg nokre tankar om kvifor det har blitt sånn?

**Møtelederen:** Da er det Knudsen. Vær så god.

**Ulf Erik Knudsen (FrP):** Du har sagt en del om PST og behov for bl.a. produktivitetsforbedringer. I ditt innledningsforedrag sa du noe om forsiktighetskultur i PST. Jeg oppfattet det iallfall slik. Kunne du utdype det litt?

**Møtelederen:** Da er det Nybakk. Vær så god.

**Marit Nybakk (A):** Jeg skal ta det korteste spørsmålet jeg hadde planlagt.

Norge har hittil ikke hatt det vi har sett i en del andre land, nemlig skolemassakre. Mener du og dere at vi er tilstrekkelig godt nok forberedt i tilfelle noe slikt skulle skje? Finnes det beredskapsplaner i skoleverket som gjør at man

greier å håndtere noe slikt? Det samme gjelder i politiet, ut fra det vi nå har sett i regjeringskvartalet og på Utøya.

**Møtelederen:** Så er det Lundteigen til slutt.

**Per Olaf Lundteigen (Sp):** Sverdrup, du sa at alle har et ansvar, i forbindelse med å takle det uforutsette, det utenkelige. Du pekte da på det ordinære politiet. På tilsvarende måte regner jeg med at du ville peke på den ordinære brann- og redningstjenesten, ambulansetjenesten og lokalsjukehus. Det som er sentralt for disse, er kommunikasjon og kompetanse. Har det vært for liten politisk respekt for dette faktumet, at det er disse ordinære tjenestene som er de som er raskest på pletten, og at det er deres innsats som er helt avgjørende for om resultatet blir godt eller dårlig? Er det for lite fokus på de tjenestene, som er helt grunnleggende basis over hele landet?

**Møtelederen:** Da svarer dere så godt dere klarer. Vi har drøye 5 minutter igjen. Vær så god.

**Alexandra Bech Gjørv:** Hvis vi starter med det ordinære politiet, så er det slik at vi ser at det ordinære politi er ikke målt når det gjelder deres responstid og responskvalitet – evnen til å rykke ut opp mot når hendelser finner sted. Vi tar jo til orde for å bruke informasjon til å analysere og å lage en risikobasert tilnærming til når politiet skal være på jobb og hvor raskt de bør kunne rykke ut til ulike deler av landet, ut fra at vi har kartlagt noe om når hendelser statistisk sett skjer. Det er klart at det er en utfordring å si at man må ha mer politi på visse tidspunkter, for av og til kommer det jo avvikende situasjoner, men vi tror at politiet må utvikle mer kunnskap om profilen i det produktet de skal levere til befolkningen. Dette har fått for liten oppmerksomhet: Hvor skjer det ting? Når må vi være på jobb? Det er politiets ansvar, men alle ser jo på hva man blir målt på. Når politidirektøren ikke blir målt på disse tingene, er det naturlig at ikke det får like mye oppmerksomhet som det politidirektøren blir målt på og tilsvarende nedover. Vi ser at politimesternes styringsverktøy heller ikke har denne beredskapsprofilen. Det er jo på toppnivå Justisdepartementets ansvar at Justisdepartementet ikke har evnet å fange hele politiets oppdrag i sin målstyring og sin oppmerksomhet mot hva politietaten skal levere. Vi ser vekst i spesialenhetene i politiet til fordel for vekst i politidistriktene. Det er utfordringen.

Når det gjelder politiets responsevne i distriktene, ser vi at det er veldig vanskelig og krevende for politidistriktene å ha en effektiv operasjonsledelse med den bemanningsprofilen og de tidspunktene de er på jobb i dag. Vi har en operasjonsledelse som er basert på den lokale operasjonssentral, en slags tilkalling av stab litt ettersom man er tilgjengelig. Det er en krevende ordning, som – hvis man skal få det til å fungere – vil kreve ressurser, opplæring, tidsbruk. Så anbefaler vi at det skal opprettes en politioperativ sentral i Oslo som kan støtte politidistriktene. Det vil være én løsning som det er viktig å ta tak i.

Når det gjelder skolemassakre og andre skyteepisoder, ser vi at det er etablert retningslinjer for hvordan det skal



håndteres. Det har vært på politiets opplæringsprogram, 40-timersprogrammet, de siste årene. Sånn sett er politiet på papiret ganske godt rustet til å respondere på en slik situasjon. Men når de ikke er på jobb når hendelser skjer, har man jo ikke evnen til å rykke ut. Vi har ikke hatt anledning til å gå inn i skoleverkets planer.

Når det gjelder en uheldig kultur i politiet, peker vi på lederskap som veldig viktig: at man følger opp at ting gjøres, at man sørger for at ressursene er på jobb når hendelsene skjer, og at man forholder seg systematisk til å forbedre seg kontinuerlig. Noe av det vi peker på, er å sette mål, se om man når dem, hvorfor man ikke når dem, ta opp om målene er tøffe nok og å se på gjennomføringsevnen på de målene man setter seg.

Så gjelder det kultur. Forsiktighetskulturen i PST, som vi har pekt på, er et ord PST selv har brukt. Det er, igjen etter PST-ledelsens oppfatning, et resultat av at den vesentlige oppmerksomheten fra oven har vært knyttet til at man ikke bruker mer penger enn man har fått bevilget, og at man ikke får anmerkninger fra EOS-utvalget, knyttet til at man trår for nær personvernets grenser. Vi tar ikke til orde for at man skal endre personvernets grenser, men vi ser at PST må ta ansvar for å fylle hele det handlingsrommet de er tillagt. Det er det vi mener med forsiktighetskultur. På mange måter kan kanskje det være en av årsakene til at man ikke har samhandlet med andre etater, fordi man er bekymret for taushetspliktsbestemmelser og å bryte de reglene som er fastlagt. Der sier vi at det er kompetanseheving og det å stille krav om resultater fra etterretningstjenesten som er noe av løsningen.

Det som gjelder Justisdepartementets ansvar kontra politiet, tror jeg jeg nå har svart på ganske mange ganger. Her har man et ansvar på alle nivåer.

**Møtelederen:** Takk for det. Det klarte du utmerket innenfor tidsrammen også. Men du får anledning til å gjøre en kort oppsummering på et par minutter hvis du har behov for det. Det får du selv velge, men du har muligheten. Vær så god, Gjorv.

**Alexandra Bech Gjorv:** Da har jeg bare lyst til å gjenta det jeg sa: Vi har alle et ansvar for å iverksette nødvendige endringer og å ta lærdom av 22. juli. Politietaten er en ekstremt viktig etat, og det er det ordinære politiet som er den primære innsatsfaktoren når noe skjer. Det må jobbes for å styrke det ordinære politiets responsevne. Det krever lederskap og oppfølging, at man setter mål og følger opp at de faktisk evner å levere, og at ledelsen arbeider med å fjerne de hindringer som kan ligge i veien for at de som jobber i politiet, kan få gjort en god jobb. Takk.

**Møtelederen:** Da vil jeg få takke for de bidragene dere har gitt så langt.

Vi skal ha en liten pause i kontrollhøringen, frem til kl. 10.45.

Høringen ble avbrutt kl. 10.31.

-----

Høringen ble gjenopptatt kl. 10.47.

*Høring med Den nasjonale støttegruppen etter 22. juli-hendelsene*

**Møtelederen:** Da er vi klare til å starte opp igjen denne kontrollhøringen.

Jeg vil få ønske velkommen til Den nasjonale støttegruppen etter 22. juli-hendelsene. Dere har gitt et ansikt til ofre og de etterlatte.

La meg innledningsvis få uttrykke vår dypeste medfølelse med de lidelser som dette har påført dere.

Dere er representert ved lederen Trond Blattmann, nestlederen John Hestnes og styremedlemmene Beate Vatndal, Alf Vederhus og Elke-Maria Bunk.

Velkommen til dere alle.

Jeg har forstått det sånn at dere har koordinert dere, slik at dere bruker rammen på 20 minutter til å få frem de syn som dere ønsker. Vi gir dere 20 minutter til disposisjon, og så fordeler dere taletiden dere imellom.

Da sier jeg vær så god, Trond Blattmann.

**Trond Blattmann:** Tusen takk for det, og takk for invitasjonen til å komme på høring.

Vi har fordelt arbeidsoppgavene oss imellom. Alf Vederhus kommer til å konsentrere seg om politiets handlinger. John Hestnes kommer til å konsentrere seg om regjeringskvartalet. Så kommer Beate Vatndal og Elke-Maria Bunk til å konsentrere seg om det som vi kaller for psykososial oppfølging, som vi mener også er viktig i denne saken.

Aller først vil jeg si at vi representerer alle de etterlatte, de pårørende og de overlevende etter 22. juli. Vi er på mange måter de hardest rammede, og vi tror at denne stemmen er viktig å få inn i denne høringen, for vi har en annen tilnærming til saken enn det det politiske systemet kanskje har.

Når det er sagt, er vi veldig glade for den rapporten vi fikk fra 22. juli-kommisjonen. Den er usminket, den er ærlig, og den er klar og tydelig. Vi har vel også sagt at hadde den ikke blitt det, hadde dette blitt veldig vanskelig.

Vi ser på kontroll- og konstitusjonskomiteens høring som en del av en prosess som forhåpentligvis skal ende opp i gode vedtak, sånn at dette forhåpentligvis aldri skjer igjen. Vår holdning til denne dagen og de arbeidsoppgavene vi har i dag, er å være med å bidra til å gi god informasjon til kontroll- og konstitusjonskomiteen, sånn at det kan fattes gode vedtak i Stortinget i etterkant av dette. Det mener vi åpenbart er det viktigste. Så er det viktig for oss å gi noen eksempler på hvordan vi har opplevd 22. juli – og arbeidet i etterkant av det.

Da vi fikk rapporten, så vi at det var en gjennomgående svikt i nær sagt alle systemer den 22. juli. Vi fikk på mange måter bekreftet det vi som etterlatte, pårørende og overlevende opplevde, knyttet til denne forferdelige hendelsen. Det var svikt på ledelsesnivå. Det var koordineringssvikt. Vi så også svikt på det operative nivå. Og vi

så at svikten fikk noen grusomme, grusomme ... – i tilknytning til dette. 77 mennesker døde – 8 mennesker i regjeringskvartalet, 69 på Utøya.

I denne sammenheng er det viktig for oss å prøve å si noe om: Hvordan har vi opplevd dette? Hva er det vi som pårørende, etterlatte og overlevende er opptatt av? Hva er det vi tenker, som er viktig i denne saken? Det har vært sagt mange ting. Det har vært ført mange debatter. Forhåpentligvis skal det føres mange debatter etter denne dagen som skal klargjøre bildet, men som også skal gjøre dere i stand til å fatte gode vedtak.

Vår oppfattelse er at politiet kunne vært på Utøya mye tidligere enn det de var. Vår oppfattelse er at bomben i regjeringskvartalet kunne vært forhindre hvis de riktige vedtak hadde vært fattet. Alt dette har kommisjonen slått fast, men det er viktig for oss å si at vi er av helt samme oppfatning.

Vi i støttegruppen er ikke opptatt av å finne syndebukker. Men vi er opptatt av at ansvar plasseres, slik at man kan fatte gode vedtak i etterkant.

IKT-systemer og samhandling mellom politi sviktet åpenbart den dagen. Kulturen når det gjelder ansvar, og når det gjelder planer – vedtatte planer – var ikke til stede. Vi så sågar at man på toppnivå i politiet verken hadde kjennskap til beredskapsplaner eller til terrorplaner. Det sviktet altså over hele linjen. Vi sitter igjen som etterlatte, pårørende og overlevende med en helt annen fasit enn det dere gjør. Det er tungt å bære. Stemmene våre er i så måte veldig viktig å få fram.

Vi er også her for å si til dere at det påhviler det politiske systemet å ta dette på alvor. Kultur og holdninger i politiet, i statsapparatet, i regjeringsapparatet og i stortingsapparatet er noe som må løftes opp. Erkjennelsen av at vi har noen utfordringer når det gjelder sikkerhet, må fram. Den kommer ikke til å bli vedtatt i Stortinget, den må det jobbes med. Kanskje noe av den alvorligste erkjennelsen som er kommet fram i kommisjonens rapport, er at det handler om kultur, holdninger og lederskap – ikke om planverk, som vi kjenner til at vi i dette landet er gode til å utføre og skrive. Faktisk er det evnen til å gjennomføre og å ta ansvar når det skjer, som er vanskelig.

I denne salen sitter det i dag noen frivillige som skal i høring etter oss. De gjorde det kommisjonen trakk opp i sted, nemlig at alle må føle ansvar. De tok ansvar. De var de første på fjorden den kvelden. De var noen av dem som sørget for at tapstallene ble mye, mye lavere enn det de ellers ville ha blitt. For dette er vi dem evig takknemlig.

Det er veldig mange som gjorde en fantastisk jobb 22. juli. Ikke minst har helsevesenet/ambulanspersonell fått en strålende karakter av 22. juli-kommisjonen. Men i ettertid ser vi at helsevesenet trenger å bli en mer lærende organisasjon enn det de trenger å bli på akuttnivået, for oppfølgingsapparatet har sviktet mange, mange steder. Dette er ting som vi kommer inn på senere.

Jeg tenkte jeg skulle ha en kort innledning. Nå gir jeg ordet til Alf Vederhus, som skal snakke om politiets handlingsmønster.

**Alf Vederhus:** Komiteen er jo kjent med den høringsuttalelsen som vi har avgitt. Store deler av den er på en måte et forsøk på en konsentrert beskrivelse av det verste som kom fram i 22. juli-kommisjonens rapport. Det handler om politi, men det handler også om politisk styring. Jeg vil komme litt inn på begge deler i denne innledningen.

Jeg vil nevne fem eksempler som er basert på vår uttalelse, der tre av eksemplene egentlig går på politiets ledelse eller mangel på iverksetting av nødvendige tiltak, og der de to siste eksemplene mer går på politisk styring. Det som egentlig er felles for de fem eksemplene, er at de spenner over en ganske lang tid. Fire av de fem eksemplene kan egentlig føres tilbake til 2004. Vi snakker altså om en periode – fra 2004 til 2011 – da det ikke skjedde veldig mye i retning av å rette opp ting.

Jeg vil starte med de tre eksemplene som går på politiets ledelse, eller på manglende gjennomføring av nødvendige tiltak. Det første eksemplet er allerede nevnt her, av Sverdrup fra 22. juli-kommisjonen. Det har vi omtalt på side 3 i vår uttalelse. Det gjelder dette med et varslings-system mellom politidistrikter, som er en helt nødvendig forutsetning hvis en skal håndtere terror, og som ikke var på plass i 2011. Dette skriver vi altså om på side 3:

«Et utprøvd system for felles og rask varslings av en hendelse i politiet fantes ikke 22/7. Sju år etter at NOKAS-ranet avdekket behov for å få et bedre system enn telefaks, hadde politiet innført et nytt e-postvarslings-system, men aldri testet det eller ført tilsyn med det.»

Dette var altså status etter sju års arbeid – etter en så alvorlig hendelse som NOKAS-ranet. Vi skriver videre på side 3:

«Et test av systemet 9. juni 2011 viste alvorlige svakheter. Saken ble ikke fulgt opp før 22/7.»

Vi mener at det er vanskelig å karakterisere dette som noe annet enn ledessvikt hos politiet. En kan ikke skyldes på manglende budsjett i en periode da politiet har hatt en veldig rask budsjettvekst. Det er altså et ledelsesansvar at en ikke i løpet av sju år klarer å få et system på dette området som fungerer.

Det andre eksemplet står omtalt på side 4. Vi er fortsatt innenfor det som en normalt må omtale som politiets ledelsesansvar. Det står i andre avsnitt på side 4:

«Politiet har ingen datasystemer med oversikt over de til enhver tid tilgjengelige ressurser i politiet. Politiet har heller ingen oversikt over hvilke ressurser andre nødetater har tilgjengelig.»

Dette er også noe som er blitt påpekt over lang tid, men som en ikke har klart å ta fatt i: å sikre seg at en hadde systemer som fungerte da vi kom til 2011. Dette er vel det ene punktet der en ikke kan si at det hadde gått sju år, det er kanskje en mer ubestemmelig tidsramme.

Det tredje eksemplet har kanskje også så vidt vært nevnt tidligere i dag. Det gjelder mangel på elektronisk kartverk og kommunikasjonsutstyr i utrykningsbiler. Dette omtaler vi på side 10:

«Politiet er i utrykning i dag avhengig av radio- eller nødnettsamband. En har ikke tilgang til elektro-

nisk kartverk i bilene, eller et eget GPS-system som vil kunne gi oversikt over andre politipatruljer i nærheten. Politiet har heller ikke bærbare løsninger som gir mulighet til søk i politiets systemer fra bilene. Finsk politi tok i bruk terminaler i sine biler for sju år siden.»

Det er altså sju år siden en hadde slike systemer på plass i Finland, et land som vi – for å si det slik – gjerne liker å sammenligne oss med når det gjelder nivå på den type ting.

Så over til de to eksemplene som jeg oppfatter som mer politisk betonte, og der en ikke bare kan si at her er det politiets ledelse som burde ha ordnet opp.

Det første eksemplet er det veldig viktige og korte kapitlet i 22. juli-kommisjonen om nedbygging av politihelikopterkapasiteten. Politihelikopter ble – ut fra 2011 – satt i drift for sju år siden, i 2004. Dette omtaler vi på side 9 i rapporten vår: «Fra 2007/2008 gikk det gradvis nedover med helikopterberedskapen», først en svekkelse ved at helikoptre ble trukket ut og til Afghanistan. Regjeringen var klar over svekkelsen. Justisdepartementet og Forsvarsdepartementet var klar over svekkelsen. Det førte til at Norge i realiteten var uten helikopterberedskap fra og med 2010 i veldig stor grad. En hadde fellesferie i 2010 og 2011, og en hadde en oppetid, altså tilgjengelighetstid, i første del av 2011, før ferien, på under 40 pst. Dette er det vanskelig å kalle politiets ansvar fordi drift av politihelikopter ble lagt inn i Oslo politidistrikts budsjett, og det er et åpenbart eksempel på manglende tilgjengelige ressurser – og det vi kan kalle et politisk ansvar.

Det siste eksemplet – og her er det igjen et sjuårs-perspektiv fra en begynte med politihelikopter fram til 2011 – er jo for så vidt det mest åpenbare når det gjelder sikring av regjeringskvartalet. Allerede i 2004 fikk man en analyse som sa at det var en uakseptabel sårbarhet i regjeringskvartalet, og at en, som ett av flere tiltak, minimum burde stenge Grubbegata. Det er gått sju år, og en del har skjedd, men en del av de viktigste tingene har ikke skjedd. Det vil vi igjen i hovedsak kalle et politisk ansvar, selv om det har vært mange involvert i saken fra ulike instanser.

Når spørsmålet blir stilt fra ulike komitérepresentanter om dette er politiets ansvar, eller om det er et politisk ansvar – hvor ligger feilen, hvor ligger ansvaret – så tror jeg svaret på det er at ansvaret ligger begge plasser, men at det er litt forskjellig, alt etter hvilket spørsmål vi snakker om. En del spørsmål må du forvente at politiets ledelse, innenfor de ressursene som de har tilgjengelig, klarer å rydde opp i på langt raskere tid enn sju år, mens andre spørsmål er mer overordnet. Takk.

**Møteleder:** Da er det ca. 6 minutter igjen ...

**John Hestnes:** Jeg skal være kort på det som jeg har, og dere kan heller stille spørsmål mot mitt virke når det gjelder regjeringskvartalet. I tillegg til å være nestleder i den nasjonale støttegruppen, er jeg leder for regjeringskvartalets lokale støttegruppe, som gjelder alle berørte som jobber i departementsfellesskapet, samt forbi-passerende og de

som jobber i nrområdet – så vi regner rundt 5 000 berørte etter bomben.

Det de fleste har vært opptatt av når det gjelder stenging av gaten – det har jo vært veldig mye snakk om det, og det har kommet mange uttalelser der – er ansvarsfordeling med hensyn til det. Hvem har ansvaret for at gaten ikke ble stengt? Det var en måned igjen, sies det, med arbeid før den gaten ville stå ferdig til å stenges. Det var bare satt opp et innkjøring forbudt-skilt som ingen overholdt. Så de berørte lurer veldig på, og håper, at kommisjonen nå skal komme fram til hvem som har ansvaret for at det ikke skjedde.

Det som gjelder regjeringskvartalet per i dag og framover, er den psykososiale oppfølgingen. Det viser seg jo at både etterlatte, overlevende og skadde – enkelte av dem – ikke har fått bistand fra sin helsetjeneste, og da snakker vi om Oslos bydeler, bl.a. De har rett og slett ikke blitt kontaktet i det hele tatt etter 22. juli.

Det er også bedrifter i nrområdet som har gått konkurs på grunn av at de ble så berørt etter 22. juli at de ikke klarte å konsentrere seg om jobben sin. Blant annet måtte én nede i Møllergata med syv ansatte bare legge ned. De har heller ikke fått noen oppfølging og hjelp. I regjeringskvartalet har vi en fantastisk god bedriftshelsetjeneste. Støttegruppen har fått folk fra gata inn til seg, de har tatt en prat med disse, og gitt dem hjelp til å kontakte psykologer og sånn i Oslo. Vi mener at det bør være et system som fanger opp slike ting, så man slipper å ta dem inn til støttegruppen for at de skal få helsehjelp.

Vi har også dem som ble jaget vekk da politiet kom til stedet etter smellen. De ble ikke registrert på noe vis, de ble bare jaget – de måtte se å komme seg unna i full fart, det kunne være flere bomber. For det var jo ingen som visste hva som skjedde i den smellen. De ble ikke registrert, og er ikke fanget opp i noe system. Og nå kommer de til støttegruppen for å be om hjelp. De trodde at den boblen de var i, kanskje skulle gå over, men det gjør jo ikke det. De har skikkelig store psykiske problemer, er sykmeldt, har psykososiale problemer når det gjelder både søvn og høye lyder, de tør ikke å ta trikk – alle sånne ting. Så et registreringssystem fra det offentlige før man sender folk vekk fra et område, er ting som det må jobbes med i framtiden.

Helt til slutt: Vi er ikke ute etter hvem som har skyld i dette. Vi vil vite hvem som har ansvaret, og håper at man nå kan finne en løsning sånn at dette aldri skjer igjen.

Takk, det var kort fra kvartalets del.

**Beate Vatndal:** Støttegruppen mener at vurderingen av den psykososiale oppfølgingen av rammede og berørte i høyeste grad faller inn under konsekvensene av angrepene. Mens akuttfasen var godt kartlagt og beskrevet i rapporten, er det et stort savn at kommisjonen ikke har sett nærmere på den psykososiale oppfølgingen som har vært – eller skulle vært gjort – av kommunene. Vi ser at kommisjonen har valgt å se bort fra dette temaet av kapasitetshensyn, og det beklager vi sterkt.

Mens Helsedirektoratet har sendt ut gode og klare anbefalinger til hver enkelt fylkesmann, har disse anbefalingene blitt sendt videre etter unødvendig lang tid til kom-

munene i mange fylker. Det er derfor blitt vilkårlig om man har fått den hjelpen som har vært nødvendig, ut fra hvilken kommune man bor i. Forskjellene har vært – og er – fremdeles veldig store.

Mens oppfølgingen i kommunene stedvis ennå ikke er kommet skikkelig i gang, får vi nå stadig flere signaler om at kommunene har lagt ned – og legger ned – sine kriseteam, oppfølging og hjelpetilbud. Vi registrerer også at når det gjelder evaluering av den psykososiale oppfølgingen, så er det kommunene selv som har evaluert den oppfølgingen.

Det siste punktet gjelder skjønnsmidlene. Det har gått ut til sammen 130 mill. kr i skjønnsmidler. Føringsene var veldig klare for hva disse midlene skulle brukes til, men når vi nå i ettertid etterspør hva midlene har gått til, så er det ingen som kan gi oss svar på det.

**Elke-Maria Bunk:** Jeg skal si noe om kvaliteten på og gjennomføringen av den helsehjelpen som ungdommene og de berørte har fått. Det vi har opplevd i støttegruppen, er at det har vært en veldig varierende kompetanse hos dem som skulle yte helsehjelp. Det er viktig å få økt kompetansen på denne typen beredskap i kommunene. Det er de som skal ta imot dem som blir berørt, også i ettertid. Vi har også merket en motvilje mot gjøre justeringer av de oppleggene som kommunene har laget i forkant. Det var ungdommene og de berørte som satt med kunnskapen i dette tilfellet. De har ikke blitt hørt. Det var viktigere for kommunene å ta vare på sine egne ansatte og sørge for at de fikk brukt sin kompetanse enn å lytte. Det har vært lite brukermedvirkning, som er en lovbestemt rett. Vi har ofte ikke opplevd det i det hele tatt. Vi mener at vi hadde kompetanse til å si noe om de ønskene som ungdommene satt inne med.

Den kvaliteten som har vært på en del av de ytelsene, har vært under det som er lovpålagt for at de skal være forsvarlige. Det må også regnes som uforsvarlige tjenester ikke å gi tjenester. Mange av de mindre kommunene har ikke gitt tjenester i det hele tatt. Det er problematisk.

Så er det sånn at av disse midlene som er gitt, så er, som Beate sa, 50 mill. kr delt ut etter at kommunene la ned tilbudene sine. Mange kommuner la ned tilbudene enten tidlig i høst eller på vårparten. De siste 50 millionene til kommunene kom på sommeren i år, altså etter at tilbudene var avsluttet. Når vi etterspør hvor disse midlene er – når vi har ungdom og berørte som fortsatt trenger hjelp – får vi ingen svar, altså en total ansvarsfraskrivelse fra kommunenes side, fra Fylkesmannens side og fra Helsedirektoratets side. Så istedenfor å finne løsninger som kan hjelpe de ungdommene som står i det i dag, og finne løsninger for de berørte som trenger hjelp, krangler man eller er handlingslammet internt med hensyn til hvem som har ansvaret for at hjelpen blir gitt. Vi har en lovfestet rett til nødvendig helsehjelp. Vi opplever at kommunene mange ganger har skjøvet den retten fra seg. Midlene er ikke blitt brukt til ekstra oppfølging av de berørte. De har blitt skjøvet over i spesialisthelsetjenesten og dermed fått tjenester på et for høyt nivå og må stille i kø med alle de andre berørte. Det finner vi ikke holdbart.

Vårt ønske for fremtiden er at kvaliteten på akuttberedskap og på psykososial oppfølging forbedres i kommunene, og at det blir ført en uavhengig kontroll med de skjønnsmidlene som blir utlevert. Slik som det er i dag, er det kommunene som har evaluert seg selv. Det blir veldig likt det politiet gjorde i mars. De gjorde en evaluering av sitt eget arbeid, og kom veldig godt ut av det. Det samme er det som nå blir rapportert fra fylkesmennene; kommunene har rapport at det har vært gjort en god jobb i kommunene.

Vi ønsker at noen tar ansvar.

**Møtelederen:** Takk skal dere ha for en god gjennomgang og innledning.

Jeg må bare minne om at vi i spørsmålsrunden passer på å slå på og av mikrofonene. Hvis ikke går lydanlegget i lås.

Vi starter spørsmålsrunden fra komiteen. Første spørsmål er fra saksordføreren, Geir Jørgen Bekkevold.

**Geir Jørgen Bekkevold (KrF):** Takk, og takk for at dere sa ja til denne invitasjonen.

Jeg er helt enig med Blattmann i at det er viktig at også deres stemmer blir hørt i den prosessen som vi er inne i nå. Dere hjelper oss også til å kunne få ting litt mer inn under huden. Jeg tror også det er viktig. Det har kommet mange viktige innspill, ikke minst med tanke på veien videre.

Jeg har lyst til å spørre litt om hvordan dere opplevde situasjonen den 22. juli. Spørsmålet går for så vidt både til dere som er pårørende og etterlatte etter ungdommene på Utøya, og til dere i regjeringskvartalet. Det går litt på hvordan det ble varslet, hvordan dere følte at det offentlige stilte opp for dere der og da, og så kan vi heller komme tilbake til oppfølgingsbiten senere. Når det gjelder den situasjonen dere var i – dere befant dere jo på mange forskjellige steder i landet – ble også kommune, kriseteam, lokalt politi varslet? Fikk dere kontakt med helseapparatet veldig raskt, eller hvordan opplevde dere den dagen, den ettermiddagen og den kvelden?

**Trond Blattmann:** Her vil du selvfølgelig få forskjellige svar. For egen del ble jeg varslet av sønnen min som ringte hjem og sa: Pappa, pappa, de skyter på oss, hva skal vi gjøre? Jeg tror også Alf ble varslet av sin sønn. Jeg tror Beate ble varslet av datteren sin. Så det er klart at den første varslingen fikk vi fra våre.

For egen del kjørte vi til Sundvolden, men vi fikk først beskjed om å kjøre til Sandvika, for der skulle det være et pårørendesenter. Der var det ikke noe pårørendesenter da vi kom, det sto en enslig dame der og grein og lurte på hva hun skulle gjøre, for hun var i samme ærend som oss. Vi ble henvist videre til Sundvolden, hvor vi kom opp da klokka var mellom to og halv tre, og hvor det var – jeg vet ikke om jeg kan beskrive det som kaos. Det var masse ungdommer, det var masse hjelpepersonell, det var politi. Første forsøket vårt var å få en oversikt over hvor Torjus var. Det klarte vi ikke å få. De hadde ingen informasjon om hvor han kunne være. Jeg ringte til de fem sykehusene som han muligens kunne være på, for å gi et signalement, men fikk ikke noe svar på om han var der. Da ble det å sitte og

vente. Det var et godt oppfølgingsapparat på Sundvolden. Det var gode leger og gode sykepleiere til stede, det var godt politimannskap til stede. Norsk Folkehjelp ytte veldig god hjelp. Men det vi egentlig var ute etter, var å finne ut av hvor våre kjære var. Det fikk jeg ikke greie på.

**Møtelederen:** Vær så god.

**Alf Vederhus:** Vi skal ikke gå inn på hver enkelts historie, men bare påpeke det som kommisjonen sier, nemlig at det var de pårørendes nødannrop som fungerte som den reelle varslingen av Politi-Norge om terrorangrepet på Utøya. Dette skjedde raskere enn det som politiets egne varslinger ville ha ført til.

**Møtelederen:** Da er det Jette F. Christensen, deretter har jeg selv tegnet meg på.

**Jette F. Christensen (A):** Takk.

Tusen takk for at de er her. Det er veldig viktig for oss og for heile samfunnet si oppfatning av dette både før og i framtida, så me set pris på at de er her.

Det er eitt spørsmål vedrørende den situasjonen som var den 22. og den 23. juli, det er éin ting – nokre kom fram, nokre var heime, det er forskjellig – eg gjerne vil høyre dykk fortelje litt om, nemleg korleis informasjonen flaut dagen etterpå og dei påfølgjande dagane, i det tidsrommet der, og kven som gav dykk den informasjonen.

Det har også i rapporten og i samfunnsdebatten kome fram – og de seier det no sjølve – at det er forskjell på kommunane. Det er forskjell på kompetansen i kommunane, og det er forskjell på kommunane med omsyn til kva del av familiane som får oppfølging. Opplever de framleis at det er nokre som reknar seg som direkte berørte, men som ikkje er del av eit slags familietre, og som då fell utanfor og ikkje får den hjelpa dei meiner dei treng?

Eg vil òg at du, Bunk, som snakka om brukarretteiing, kan fortelje litt meir om brukarmedverkinga – om det òg der er forskjell mellom kommunane – og om du kan seie noko om dei kommunane som du nemnde, som ikkje har gjeve noka hjelp i det heile. Er det slik at det er nokre andre enn kommunen som har ytt den hjelpa? Er det slik å forstå at det sit nokre pårørande rundt omkring i dei norske kommunane som ikkje har fått noka form for psykososial oppfølging etter dette?

Det er mange spørsmål – eg er klar over det – men takk.

**Møtelederen:** Vær så god. Dere velger selv hvem som svarer.

**Beate Vatndal:** Jeg kan svare på det første.

Jeg ble også, som Trond og Alf, varslet av datteren min og reiste opp til Sundvolden, kom nesten opp til Sundvolden og ble dirigert videre til Sandvika. Jeg brukte fem timer fra Tønsberg og til jeg endelig kom meg til Sundvolden. Det var fem grusomme timer å kjøre bil.

Hele helgen da vi var på Sundvolden – jeg var på Sundvolden fram til mandag – fikk vi veldig god oppfølging. Jeg fikk en sms fra politiet i Vestfold om at det var en som

skulle være min pårørendekontakt. Ham ringte jeg søndag ettermiddag. Da hadde han ikke tid til å snakke med meg, for han var på båttur. Jeg kom hjem på mandag formiddag, fikk da besøk av kriseteamet i Tønsberg og følte vel egentlig at jeg fikk god oppfølging fra dem. Men for meg – og som jeg tror kanskje for både Trond og Alf – var vel det verste å gå en hel uke uten å vite noen ting. Og jeg må bare si at jeg trodde at datteren min levde. Det var mange telefoner til politiet. Den ene natta satt jeg faktisk utenfor politistasjonen hele natta og gråt og ba om at de kunne være så snille å ringe inn til Rettsmedisinsk for å få bekreftet eller ikke bekreftet, vi ringte alle sykehus. Og selv om det kanskje høres dumt ut i dag – jeg ser jo det i dag – trodde jeg hun levde.

Jeg gikk til fastlegen min for å få psykolog, for jeg hadde mareritt. Vi fikk i ettertid oppgitt litt forskjellige steder hvor hun var blitt funnet, så jeg hadde mareritt om det. Fastlegen sendte da en søknad til psykolog, hvor jeg da fikk avslag. Da ble det bekjentgjort i avisene, slik at da fikk jeg selvfølgelig hjelp. Men det var ingen selvfølge at man skulle få hjelp. Og dette var i Tønsberg, som faktisk er en ganske stor kommune.

**Elke-Maria Bunk:** Jeg skal først si noe om brukermedvirkning, som du spurte om, som er en lovbestemt rettighet som du har etter pasient- og brukerrettighetsloven, nettopp for at du skal finne tilbud som passer dem som er berørt. Jeg tenker sånn at når kommunene mangler kompetanse og ingen av oss egentlig kan forstå hva ungdommene har vært igjennom, at det var deres opplevelse, var det viktig å finne et tilbud som passet dem. De kommunene som har klart det, har også klart å holde på ungdommen. I noen kommuner har ungdommen ennå tilbud i regi av kommunene – kjempefine tilbud som viser at de har behov. Når kommunene ikke var villig til å lytte og når helsepersonellet ikke var villig til å lytte, datt ungdommen ifra. Så sier kommunen at når ungdommen ikke kommer til tilbudet, så trenger de det ikke. Det er feil. De skulle ha spurt: Hva kan vi gjøre som dere kan trives med?

Det sitter folk rundt omkring i kommunene som ennå ikke har fått oppfølging. Terskelen for å ta kontakt for å få hjelp blir høyere og høyere. Det skal ganske mye til for å ringe til fastlegen, komme gjennom der, for så å henvises videre til en psykolog for kanskje å komme inn der.

Når det blir bevilget så mye ekstra penger til kommuner som går utenfor den lovbestemte retten til nødvendig helsehjelp som man har, så tenker jeg at de midlene skulle vært brukt til proaktiv oppfølging av dem som ble rammet. Vi satt hjemme med barn. Jeg var så heldig at jeg fikk barnet mitt hjem igjen, men han var sterkt traumatisert. Vi var også traumatisert. Det ikke å vite hvor barnet ditt er og regne med at det er skutt og alt som lå rundt det i mange timer, setter sine spor. Noen skulle ha tatt kontakt med oss og sagt at dere kommer til å bli slitne, hverdagen kommer ikke tilbake igjen. Noen skulle ha tatt styring og sagt til oss at dette faktisk er en hendelse som kommer til å ta tid. Vi fikk aldri den informasjonen.

**Alf Vederhus:** Jeg har en liten merknad til det som skjedde første døgnet. Det ble oppgitt en del telefonnum-

mer som du kunne ringe for å få informasjon. De kom ganske fort på nettet. Men de numrene fungerte ikke, slik vi opplevde det. Du fikk ingen relevant informasjon der, du ble bare satt videre eller satt på vent. Det var i hvert fall ingen relevant informasjon. Så den opplysningen om at folk faktisk måtte dra til Sundvolden på grunn av at Kripos skulle ta opp ID og sånt som var helt nødvendig for å identifisere de som var savnet, måtte du på en måte gjette deg til selv. Det var det ikke noen som fortalte deg. Så vi dro til Sundvolden på formiddagen den lørdagen ut ifra at vi følte at det var der det skjedde. Det var der vi måtte være for eventuelt å få fastslått hva som hadde skjedd – ikke fordi noen fortalte oss at vi måtte dra dit på grunn av ID-spørsmålet.

**John Hestnes:** Når det gjelder regjeringskvartalet, har det vært varierende oppfølging. De som jobber i departementsfelleskapet, har fått opptil flere tilbud om bistand og hjelp fra bedriftshelsetjenesten. Departementene har selv hatt veldig god likemannsstøtte og tatt vare på hverandre, det være seg spesielt da Justisdepartementet som har gjort en god jobb der. Det er veldig mange som sliter i Justisdepartementet, og det er forståelig for de satt jo i høyblokka.

Når det gjelder de som ellers var registrert av politi og helsevesen, de som har vært på legevakten f.eks. på grunn av at de var skadd og slike ting, har fått en telefon fra sitt kriseteam i den bydelen de bor. Men det var mange som var i sjokk. Det var mange som ikke skjønnte at de hadde behov, så de takket nei i første instans, og så har man ikke hørt noe i ettertid. Det er der vi sliter. Det burde ha vært noe oppfølging og nye kontakter osv. Det verste eksemplet som jeg kan komme med nå, er faktisk da en av de etterlatte kom ut av kirken etter å ha begravd sin kone, og det sto en på trappen fra kriseteamet og spurte om de trengte hjelp. Sånn skal det ikke være.

**Trond Blattmann:** Jeg tror at som et svar på det Christensen spør om, vil jeg si at noe av det vi har savnet hele tiden, har vært et foroverlent helsevesen som har vært proaktivt i forhold til å ettersøke oss, i den forstand at jeg tror alle som jobber i helsevesenet, vet at når folk blir utsatt for en sånn traumatisk hendelse, så har man behov for hjelp. Man er sjelden i stand til å skjønne det selv, men noen bør fortelle oss det. Det skjedde ikke. Noe av det første vi begynte å jobbe med i støttegruppen, var å be om å få et framoverlent helsevesen som faktisk ikke tok et nei for et nei, men kanskje stilte spørsmålet litt annerledes for å få tak i hvor behovet er, hva er det vedkommende trenger, er det familien som har behovet, er det flere rundt familien som har behovet – være foroverlent i forhold til å kunne gi hjelp, ikke sitte og vente til folk tok kontakt, for den kontakten evner vi ikke å ta. Vi var ikke i stand til det.

**Møtelederen:** Da har jeg tegnet meg selv. Så er det Foss.

Dere forteller jo veldig sterke historier. Jeg kjenner vel egentlig litt på en blanding av irritasjon og oppgitthet når dere forteller at dere ikke har fått det tilbudet i etterkant

som en egentlig må forutsette at en skal stille opp med fra det offentlige.

Så sa Bunk litt i stad om at en må forsterke kommunenes muligheter til oppfølging. Kommunestørrelsen er veldig varierende i Norge. Men kunne man sett for seg en bedre nasjonal koordinering og oppfølging ved store nasjonale hendelser som dette?

**Trond Blattmann:** Jeg har lyst til å si at støttegruppen var veldig tydelig på at det også har vært en svikt i forhold til å tiltrekke seg kunnskap som ikke finnes i kommunen. Det har noe å gjøre med at innenfor mitt område regjerer jeg, og sånn kunne vi vel kanskje av og til oppleve at kommunene var. Det f.eks. å trekke inn kompetanse fra Forsvaret ble i veldig liten grad brukt, og kompetanse i Forsvaret er spesialkompetanse og ikke minst på dette feltet. Så her trenger vi samarbeid på tvers av regimegrensene for å levere en god tjeneste. I så måte var det en mangelvare nær sagt over alt.

Når det er sagt, er det altså noen som har fått strålende god hjelp. Så jeg vil ikke si at alle er like dårlige. Noen har fått strålende god hjelp, men det er klart at når vi sitter her og skal representere alle de etterlatte og de pårørende og de overlevende, må vi nødvendigvis trekke fram det som ikke var bra, og så må vi jobbe videre for å gjøre det bedre. Det må være en erkjennelse også i helsevesenet at det å være en lærende organisasjon handler om å lære av det som har skjedd nå. Det er klart at når kommunene får i oppgave å evaluere seg selv, er svaret at vi har gjort en veldig god jobb. Den første evalueringen fikk vi etter to måneder. Det var ingen tilbakemelding om at ting ikke sviktet. Vi hadde over 50 meldinger fra forskjellige kommuner hvor det hadde sviktet. Så sannhetsbildet var helt annerledes hos Helsedirektoratet enn det vi som pårørende og etterlatte og overlevende satt igjen med. Det er også viktig å få fram.

**Møtelederen:** Da er det Foss, deretter Langeland. Foss, vær så god.

**Per-Kristian Foss (H):** Jeg har to spørsmål, først til Blattmann: Du fikk beskjed om å reise til Sandvika først – hvor fra?

Så et spørsmål til de to damene, Beate Vatndal og Elke-Maria Bunk, som var inne på det samme temaet om mangel på kontroll med de skjønnsmidlene som ble tildelt, at det ikke er mulig å få svar på hvor de har blitt av eller hva de har blitt brukt til. Kan dere utdype det litt?

**Trond Blattmann:** Det første spørsmålet handler om at vi satt i bilen på vei til Oslo og fikk beskjed over radioen om at det var et pårørendesenter som var etablert i Sandvika, og at alle pårørende eller etterlatte eller familie til overlevende ble bedt om å kjøre dit.

**Beate Vatndal:** Kan du bare si det en gang til?

**Per-Kristian Foss (H):** Dere hadde ikke fått oversikt over hvor det var blitt av skjønnsmidlene eller hva de var blitt brukt til. Kan du utdype det litt mer?

**Beate Vatndal:** Nei, jeg etterspurte skjønnsmidlene for Vestfold hos Fylkesmannen, og da fikk jeg et brev tilbake om at de ikke var rapporteringspliktig. Så i hvert fall for Vestfolds del er de blitt fordelt ut på innbyggerantall. Nå er det 14 kommuner i Vestfold, hvorav ni var berørt, og hvor alle har fått etter innbyggerantall. Det verste eksemplet er Larvik som fikk 460 000 kr, og som ikke hadde noen berørte.

**Elke-Maria Bunk:** Da kan jeg fylle dette litt ut fra den andre delen av landet, hvor vi i støttegruppen dekker Troms, Finnmark og Svalbard i én gruppe. Det sier seg selv at det er enorme avstander. Siden kommunene ikke har noe tilbud til mange av innbyggerne sine lenger, har vi etterspurt om vi kunne få lov til å bruke noen av de midlene til støttegruppens arbeid, og så kan vi hente dem inn for å samle ungdommene og de berørte på samlinger – likemannsstøtte som har vært ansett som veldig viktig. Da har Fylkesmannen på direkte spørsmål svart at det er veldig vanskelig, pengene er utdelt, det er ingen rapporteringsplikt, og vi skal se hva vi eventuelt kan få til. Det koster oss et døgn på hotell, og for dem som hadde mulighet for å møte på forrige samling, kostet det 34 000 kr. I tillegg må vi fly inn de berørte. Det betyr at uten midler har vi ingen mulighet til å samle dem som er berørt. Når kommunene også svikter, blir det dobbel svikt i systemene. Da penger blir brukt til å asfaltere vei istedenfor på dem som er rammet, blir det veldig feil.

Så vil jeg gjerne si et ord om varsling. Vi som satt i nord, kunne ikke dra til Sundvolden. Det var ingen varsling. Vi ringte sønnen vår, kom ikke fram på mobil, ringte til mobilen han sist hadde ringt fra. Da kom jeg til en jente, hun var skutt, hun lå og ventet på å dø. Vi klarte å finne – via, via, via – dem vi trodde var berørt, samlet dem på partikontoret oppe i nord, og vi brukte hele natten på å lete. Det var ingen som tok kontakt med oss. Takk.

**Møtelederen:** Da er det Langeland.

**Hallgeir H. Langeland (SV):** Det er sterkt å høyra på, sjølvsagt, men tusen takk for at de tar ansvar og kjem med innspel til oss om korleis me skal følgja dette opp.

Trond, du var inne på sjukehus, og du har vore inne på det fleire gonger, men du nemnde spesielt at det var veldig stor forskjell på sjukehusoppfølginga. Kunne du sagt noko meir om det, også geografisk?

Og så, det store spørsmålet på ein måte, som er det som de og har snakka om: Korleis skal me unngå at dette gjen-tar seg? Kunne de sagt noko generelt om kva de tenker når det gjeld folk flest – ikkje berre når det gjeld systema, politikken og alt dette, men eg er ute etter det norske folk? Har de gjort dykk opp noka meining om det?

**Trond Blattmann:** Jeg har lyst til å si aller først: Det har faktisk vært reist en del kritikk mot støttegruppens fokus på sine egne i denne saken, om at nå må vi slutte å sutre og nå må vi ha fokuset rettet en annen vei – nå er det gått halvannet år. Når støttegruppen uttaler seg på vegne av sine medlemmer, så gjør vi det også med tanke på at

det finnes mange andre som er utsatt for hendelser som er forferdelige, som også trenger hjelp. Når vi påpeker viktigheten av å ha et foroverlent helsevesen, er det ikke bare for oss eller for vår del, men det er også for alle andres del, alle som opplever tilsvarende grusomme hendelser, som å miste barn f.eks. – bare så det er sagt.

Jeg skal trekke fram ett eksempel: Lørdag morgen 23. juli var Mandal kommune på trappene og etablerte kriseteam og tok kontakt med alle dem som var fra Mandal, og som var på Sundvolden Hotel. I andre kommuner har de opplevd ikke å få kontakt overhodet, sånn som Elke refererte til. Der er spennet, og imellom finnes det veldig mange kommuner som har gjort en strålende jobb, men også som har gjort en dårlig jobb.

Vi opplevde et eksempel en uke etterpå – kanskje det var to uker etterpå – hvor ungdommen ble samlet i et fylke, og ble invitert med på leir på en øy.

Vi opplevde forelesere på NTNU som sa at «her på denne forelesningen må alle følge med, uavhengig av hva de har opplevd i sitt liv, og fordi om du har vært på Utøya, får du ingen spesialbehandling».

Det er veldig vanskelig å beskrive dette, men på mange måter er det en manglende forståelse for hva som skjedde 22. juli som sitter igjen, ikke minst hos dem som har ansvaret i helsevesenet, som ikke forstår hva det vil si å miste sine barn, eller at ens barn har blitt skutt på, blitt forsøkt drept opptil flere ganger. Det er en erkjennelse som vi må ta inn over oss, men som vi også som samfunn må lære av. Dette er ikke opplevelser som forsvinner, de blir der for alltid. Og så er det vårt ansvar, som samfunn, å forbedre helsevesenet i etterkant av dette – altså ha et framoverlent, et lærende, helsevesen, som sørger for å ivareta de behovene vi har i samfunnet, for vi har altså en lovfestet rett til å få hjelp, og da må den også utøves. På samme måte – selv om det er annerledes – som det har vært manglende kulturforståelse for hva man skal gjøre i politiet, har det også vært en manglende forståelse for hva man skal gjøre i helsevesenet i etterkant av det som skjedde. Det tror jeg vi må ta på alvor, det må det også jobbes mye med. Det er også en jobb for dere som sitter og skal beslutte i Stortinget, å sørge for å fatte gode vedtak, som også sørger for at det blir ivaretatt i etterkant.

**Møtelederen:** Da er det Lundteigen.

**Per Olaf Lundteigen (Sp):** Tusen takk.

Vederhus var inne på politiets innsats. Politiet foretok sin egen vurdering av det som skjedde. 22. juli-rapporten omfatter sjølsagt også i stor grad politiets innsats. Etter min vurdering er det en svært ulik presentasjon som blir gitt i de to rapportene, og dere har lest begge. Faktainformasjonen i begge rapportene kommer i all hovedsak fra politiet sjøl. Hvorfor er presentasjonen så forskjellig i de to rapportene?

**Alf Vederhus:** Det har jeg vel egentlig ikke noe godt svar på, bortsett fra det at politiets interne rapport jo for så vidt hadde et helt annet mandat enn det som 22. juli-kommisjonen hadde. Politiets interne rapport fokuserte veldig

mye på læring, uten å finne synderbukker. Hvis det skulle bety at en ikke skulle analysere feil, og heller ikke se på alternative handlinger – for det var jo det som var den viktigste kritikken mot 15. mars-komiteen, at den ikke egentlig så på alternative handlinger til dem som ble utført – da ble det nødvendigvis en mangelfull analyse. Da klarte en også å lande på den konklusjonen at ting i all hovedsak fungerte bra, men «vi kan ikke utelukke at andre vil komme til en annen konklusjon», så en tok på en måte det forbeholdet i oppsummeringen sin. Jeg tror rett og slett det er sånn at selv om interne evalueringer absolutt har sin verdi, har de også sine helt klare begrensninger. Jeg tror egentlig at selv om de hadde fått et bredere mandat, ville veldig mange av de samme begrensningene ha ligget i politiets interne evaluering.

**Møtelederen:** Lundteigen, til oppfølging.

**Per Olaf Lundteigen (Sp):** Vederhus, du refererte videre til fem prioriterte eksempler. Ett av dem var politihelikopteret, med den reduserte beredskapen. Det var et eksempel som, etter din vurdering, svært tydelig var et politisk ansvar. Jeg forsto deg sånn at dette var et område hvor politisk ledelse måtte vite – en måtte vite – at beredskapen var redusert. Altså: Det var en nedprioritering uten at politisk ledelse greip inn. Er det rett forstått?

**Alf Vederhus:** Dette er vel veldig tydelig både i 22. juli-kommisjonens egen rapport og i det vi skriver, så jeg trenger vel for så vidt ikke å utdype det. Men det skjedde i flere trinn. Det var det med at en hadde bruk for helikopter til Afghanistan som gjorde at helikopter ble trukket ut dit. Så ba Justisdepartementet om kompenserende tiltak, og Forsvarsdepartementet sa at «vi har ikke mulighet til å gi noen kompenserende tiltak». På det tidspunktet var saken også oppe i regjeringen. Senere – ved at dette skulle tas innenfor Oslo politidistrikts budsjett – var det relativt åpenbart at det utviklet seg i feil retning. Det er derfor jeg mener at her var budsjettene absolutt ikke tilstrekkelige til å kunne sikre en forsvarlig politihelikopterberedskap.

**Møtelederen:** Skei Grande, vær så god.

**Trine Skei Grande (V):** Jeg har to spørsmål. Ett baserer seg litt på den erfaringa dere har. Vi vet at i noen kommuner har det fungert bra, i noen bydeler også har det fungert bra, og noen steder har det fungert dårlig. Fins det noen likhetstrekk mellom kommunens størrelse, fagmiljø, hvor mange berørte – altså: Hva kan vi lære av når det gjelder å gjøre kommuner i stand til å møte noe sånt? Er det bare enkeltpersoners evne til å sette i verk ting som er avgjørende, også i hver enkelt kommune, eller er det nasjonale grep vi kan ta for å sikre oss at sånne ting skjer? Det er det ene spørsmålet.

Det andre går til Blattmann. Det er mange ting som gikk feil. Klarer dere å prioritere – hva er den viktigste lærdommen vi kan trekke av 22. juli? Hva er det viktigste som vi virkelig må ta med oss og få gjort noe med?

Jeg skjønner det er vanskelig å prioritere, men går det an?

**Trond Blattmann:** Du stiller store spørsmål – og sånn i ettertid har vi ikke så veldig god tid på oss – men når det gjelder det nasjonale vedrørende psykososial oppfølging eller helsevesen, så var vi på en erfaringskonferanse forholdsvis kort tid etter 22. juli.

Jeg tror det satt noe sånt som over 400 fagpersoner som, sånn sett, hadde en spesialistutdannelse i psykososial oppfølging. Der var Atle Dyregrov, som er godt kjent for oss fra flere etterlattesamlinger, og sa hvordan fasiten burde se ut – herunder hvordan oppfølgingen skulle være. Jeg ble spurt om å komme med en uttalelse da, og jeg sa: Gakk hjem og gjør likedan!

Hvorfor skjedde ikke det? Og da er vi tilbake igjen på kultur, på holdninger og på det å ha en lærende organisasjon ute i kommunene, enten de er store eller små. Mandal kommune er ikke noen stor kommune – ca. 10 000 innbyggere. Det finnes små kommuner som har levert strålende tjenester, fordi de har engasjerte, dedikerte personer som har tatt ansvar, som har tatt grep, og som har levert gode tjenester. Og så finnes det store kommuner som ikke har hatt de samme brennende hjertene, som ikke har levert den samme tjenesten som faktisk de små har. Så det er ikke noe entydig svar på det spørsmålet.

**Elke-Maria Bunk:** I forhold til kompetanse i kommunene så tror vi kanskje ikke at det er størrelsen det kommer an på. Det virker som om de kommunene som har hatt, og som har, god kompetanse på psykososial oppfølging, også har gitt gode tilbud. De forstår hva det er folk trenger. Vi ser også at flere av de mindre kommunene som er forsvarskommuner – særlig oppe i nord, hvor vi bor – har tett samarbeid med Forsvaret. Der har de også gitt god oppfølging til de berørte. Der har de kunnskap, de har ekspertise.

Det har jo ikke stått på bevilgning av penger til kommunene, men det har stått på kontroll og vilje til å bruke pengene på en god måte. Fylkesmennene blir i noen fylker oppfattet som en propp i systemet, som ikke har tatt kontroll over pengene, og som ikke har gitt klare nok direktiver til kommunene.

**John Hestnes:** Når det gjelder Oslo kommune, så viser tilbakemeldinger fra de berørte at det er akkurat som om Oslo er for stort – at det er for mange bydeler. Så kommer det an på hvilken bydel man bor i, hvilken type hjelp man har fått. Det er bare å innrømme at bydel Gamle Oslo, hvis jeg kan si det på den måten, er den bydelen som har gitt dårligst oppfølging og dårligst hjelp til de berørte som trengte det. Så fylkesmannen har en jobb å gjøre overfor sine bydeler der. Vi har vært i møte med både ordfører og Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Det er vilje, men nå er det snart et halvt år siden vi hadde møte, og det har ikke skjedd mye i ettertid.

**Alf Vederhus:** Hva som er viktigste lærdom av 22. juli, er jo et veldig vanskelig spørsmål, men jeg tror det kritiske her er at nå har det gått over ett år siden 22. juli. Er den



lange rekken av svakheter, som ble påpekt, vesentlig bedret i dag enn for ett år siden? Vil den være vesentlig bedret om ett år enn den er i dag? Klarer vi å gjøre noe med de konkrete tingene som er påpekt, eller blir dette en ganske tidkrevende prosess gjennom forskjellige etater inklusiv denne komiteen og inklusiv en ny melding over nyttår? Så har vi kanskje hevet oss litt, men vi har langt fra hevet oss det som er nødvendig i forhold til den massive svikten som 22. juli viser.

**Trine Skei Grande (V):** Det var veldig interessant det Hestnes sa om Gamle Oslo, sjøl om det er min bydel, for det er den bydelen som har høyest tetthet av heavy psykiatriske tilfeller i hverdagen. Føler man kanskje at i kommuner som har store byrder ellers, så har dette kommet i andre rekke – at det har ikke blitt så viktig sammenliknet med de pasientene man daglig arbeider med? Kan det være noe der? Bydel Gamle Oslo er kanskje også den bydelen med flest psykiatere og psykologer i teamet sitt. Er det noen lærdom vi kan ta av det, kan vi se noen likhetstrekk her – at dette har havnet som nummer to i køen i kommuner og bydeler som føler at det er så mye annet heavy å jobbe med at dette blir nummer to?

**John Hestnes:** Ja, det kan jo være det. Dette er også et vanskelig spørsmål. Jeg er verken lege eller psykolog og vet ikke hvordan man skal takle sånne ting. Men når man går til en bydel – et kriseteam – og ber om å få hjelp, og man da blir stilt i en kø med andre som også virkelig trenger hjelp, så har de en utfordring i sin bydel som de må jobbe med og gjøre noe med, og finne en eller annen form for løsning på. Så det er vel det det går på, du har helt rett. Bydelen du snakker om – Gamle Oslo – har en stor del av denne typen klienter som virkelig trenger hjelp. Dessverre var det også en del som var berørt etter 22. juli, som bor i den bydelen.

**Marit Nybakk (A):** Jeg må først få takke for at dere har stilt opp og fortalt oss det dere nå har bidratt med.

Jeg har først et spørsmål, som kanskje er veldig vanskelig, og det er knyttet til det som Beate Vatndal sa om at det tok en uke før hun fikk beskjed. Gjelder dette alle eller ikke alle – at Rettsmedisinsk rett og slett ventet i en uke, og at man ikke følte at man fikk beskjed noen steder?

Det andre spørsmålet mitt er til det som Trond Blattmann tok opp, om at helsevesenet faktisk ikke brukte den kompetansen som Forsvaret har, enten det gjelder kriseteam eller sanitet – med unntak av det Elke-Maria Bunk sa om forsvarskommuner. Følte du, Trond, at dette var vrangvilje fra helsevesenet, eller er det rett og slett slik at systemene gjør at man ikke samarbeider – heller ikke her?

**Beate Vatndal:** Når det gjelder spørsmålet om det gjaldt alle, så gjorde det jo ikke det. Noen navn ble friggitt fra tirsdag, tror jeg, eller kanskje onsdag.

**Trond Blattmann:** Det er veldig vanskelig å svare på det spørsmålet. Vi var voldsomt tidlig ute – i forhold til fagmiljøene og også i forhold til helseministeren – med å

påpeke at behovet for Forsvarets kompetanse var til stede, for vi hadde en del kommuner som åpenbart ikke hadde den kompetansen som trengtes for å klare å følge opp. Å si om det var vrangvilje eller ikke, er veldig vanskelig. Men jeg tror det sier noe om holdninger til å ta i bruk kompetanse som en selv ikke har. Det tror jeg er viktig. Erkjennelse er igjen et stikkord. Har man ikke den kompetansen som er påkrevd, da må man skaffe seg den kompetansen. For kravet om å få hjelp er akkurat like stort uansett hvor du bor i landet – om du bor i en kommune hvor det er kompetanse, eller om du bor i en kommune hvor det ikke er kompetanse. Evnen til å se det selv at om vi ikke har den kompetansen, ja, da må vi tiltrekke oss den kompetansen. Kjøpe den, leie den. Hva som enn skjer, så må kompetansen i hvert fall skaffes. For vi har folk som har behov for den.

Så det er en erkjennelse. Det handler om holdninger, det handler om kultur, og det handler også om ledelse.

**Møtelederen:** Takk for det. Da har dere anledning til å si noen avsluttende ord hvis dere ønsker det. Vær så god.

**Trond Blattmann:** Aller først vil jeg nok en gang takke for at vi fikk lov til å komme. Jeg tror vi har gitt dere et innblikk i vår hverdag, som òg har vært viktig for kommisjonen å få innblikk i.

Jeg tror det er veldig mye å lære av hva som skjedde 22. juli. Jeg tror samfunnet må lære. Jeg tror kanskje en av de største utfordringene vi har med hensyn til å lære, er å endre kultur, holdninger og ledelse. For det er det som er gjennomgående i hele rapporten. For oss er det helt avgjørende å si at vi gjør denne jobben på vegne av våre medlemmer, men vi gjør den også på vegne av dem som ikke er våre medlemmer, men som hver eneste dag opplever kriser, mister sine barn eller liknende. Sånn at det er sagt. Denne jobben gjør vi for at samfunnet skal bli bedre. Og så håper vi at det samarbeidet vi har med Stortinget og regjeringen, kan fortsette, slik at vi klarer denne jobben, klarer den oppgaven. Som kommisjonen sa: Alle må ta et ansvar!

**Møtelederen:** Takk skal du ha. Det er helt umulig for oss å forestille oss hva dere har vært igjennom. Dere har bidratt til å gi oss en del øyeblikksbilder og god innsikt som jeg tror vil være veldig viktig for den jobben vi skal gjøre videre. Tusen takk skal dere ha for det.

Det blir pause i kontrollhøringen frem til klokken 12.

Høringen ble avbrutt kl 11.49.

----

Høringen ble gjenopptatt kl. 12.03

*Høring med representanter for de frivillige ved Tyrifjorden 22. juli 2011*

**Møtelederen:** Da er vi kommet til siste del av denne kontrollhøringen i dag, hvor vi har invitert frivillige re-

presentanter for dem som gjorde en spesiell innsats i Tyrifjorden 22. juli 2011.

La meg først få lov til å gi uttrykk for vår dype respekt og beundring for den innsatsen som dere gjorde. Det er svært mange som har mye å takke dere for, og vi vet at utfallet kunne ha vært langt verre uten deres heltemot.

Jeg har da lyst til å ønske velkommen til Helge Wettre. Du er hytteeier på Storøya og dro over til Utøya og reddet flere ungdommer. Du gikk til og med i land på øya og søkte etter flere ungdommer mens gjerningsmannen fortsatt var der.

Velkommen også til Bjørn Juvet. Du var ved Utvika Camping og kastet deg i båten og plukket opp svømmende ungdommer, mens kona di bidro med å ta imot på landsiden. Senere ble du også beordret til å overgi båten til politiet.

Til sist velkommen til Oddvar Hansen. Du er fastboende ved Tyrifjorden og var raskt ute i båten og reddet mange. Du ble beskyttet av gjerningsmannen da dere fraktet politiet til Utøya, og senere deltok du i søkearbeidet. Velkommen også til deg.

Vi starter med at hver av dere kan gi en kort innledning til oss på ca. 5 minutter. Dere bestemmer selv rekkefølgen. Hvis ikke dere har noen spesiell rekkefølge, foreslår jeg at vi begynner i den ene enden og går nedover.

Hvis det er i orden, begynner vi med Oddvar Hansen. Vær så god.

**Oddvar Hansen:** Jeg er, som du sa, fastboende ved Tyrifjorden. Jeg og Lill Hege var hjemme 22. juli. Vi så på tv. Det var nyhetssending fra Oslo om bomben der. Det gikk en stund da vi så veldig mye på det – var veldig opptatt av tv. Vi hørte at det var skyting, men klarte ikke å skjønne at det var på Utøya. Men etter hvert gikk det opp for oss at det også skjedde noe forferdelig på Utøya, så da kastet vi oss i båten, tok den raskeste båten vi har, og kjørte mot Utøya – uten egentlig helt å skjønne hva som foregikk. Vi skjønnte bare at det var noe fælt som skjedde. Det var masse skudd, det var folk i vannet over alt, så vi kjørte bare bortover og skjønnte at vi måtte hjelpe til.

Vi kom da bort til Utøya og traff på den gamle båten på Utøya, MS «Reiulf», midt i sundet, prøvde å kjøre bort til den for å finne ut hva som skjedde, men fikk egentlig ikke noe godt svar der, og vi følte ikke at vi kunne vente der. Vi kjørte da ut mot øya på baksiden av øya. Det var masse folk over alt i vannet. Vi fant ut at vi måtte bare begynne å få folk opp av vannet. Vi plukket da opp folk i vannet bak øya. Det var masse folk inne på øya som ropte på oss og ville ha oss inn for å komme vekk fra øya. Vi valgte å ta dem som lå lengst ut i vannet og svømte. Vi anså dem for å være i størst fare.

Vi fortsatte bak øya til vi tok opp en jente – så smalt det et skudd ved siden av båten vår. Vi skjønnte da at vi bare måtte komme oss vekk. Vi visste ikke hvor mange det var, eller hvor de var, eller hva som egentlig skjedde i det hele tatt. Da dro vi inn til land med dem vi hadde.

Vi møtte da en politimann som sto inne på Lien gård og tok imot dem som kom inn der. Han sa at politiet hadde problemer med å komme over til øya, og at vi måtte kjøre

i retning Storøya for å hjelpe dem. Vi snudde da bare ut av moloen på Lien gård og kjørte mot Storøya det vi klarte – så fort båten gikk. Det var en rask båt, så det gikk bra, men vi visste ikke helt hva vi skulle se etter. Vi visste vi skulle se etter politiet, men ikke hvor de var, eller om de var i båt eller på land, eller hva det var. Det var masse folk i vannet, så vi måtte være forsiktige så vi ikke kjørte på noen. Det var dårlig vær og dårlig sikt.

Da vi nærmet oss Storøya, møtte vi en båt som var overlastet av politi. Vi skjønnte med en gang at det var den vi skulle treffe. Vi kjørte rett bort til den og fikk fire politifolk over i båten vår. Vi kjørte da mot Utøya. Jeg spurte om vi skulle vente på den andre båten for å komme inn to båter samtidig, men han som hadde kommandoen i båten, sa at vi bare skulle kjøre. Da ble det litt spørsmål underveis – båten vår var mye raskere enn den andre, derfor var vi først inne på Utøya.

Etter det kjørte vi bare inn til brygga på øya og leverte politifolkene der, dro ut igjen, møtte en ny båt med politi og lastet dem over i båten vår. Lill Hege, samboeren min, overtok den båten vi møtte. Jeg kjørte en ny tur med politiet rundt Utøya. Jeg kjørte da tilbake igjen til Storøya for å prøve å få oversikt over hva som egentlig skjedde – få litt info. Etter det kjørte jeg nok en tur med politiet, vi kjørte politiet rundt øya for å sikre.

Vi var med på det meste som skjedde utover kvelden, lette etter omkomne – alt mulig som vi kunne brukes til.

Det er vel den korte versjonen av vår opplevelse den kvelden – hva vi var med på.

**Møtelederen:** Tusen takk skal du ha.

Vi går da videre til Helge Wettre. Vær så god.

**Helge Wettre:** Vi satt jo også og så på fjernsyn og hørte på radio om bomben i Oslo.

Det første «rare» som skjedde, var vel at MS «Thorbjørn», Utøya-fergen, som har sin faste gange mellom Utøya og fastlandet, og har hatt det i alle år, plutselig kom seilende opp forbi hytta vår – omtrent – og la til ved fastlandet vis-à-vis vår hytte. Underlig.

Så hørte Sissel, min kone, som var med på alt dette som skjedde, skudd fra Utøya. Jeg nektet å tro det – man skyter ikke på Utøya. Så hørte vi 10–15 skudd. Det kom melding på radioen om at det var løsnet ett skudd på Utøya, som de vel sa. Sissel ringte til NRK der hun jobber, og sa at det er løsnet mer enn ett skudd der, vi har i hvert fall hørt 10–15.

Jeg har et veldig flytende forhold til tidspunkter denne dagen, men vi hørte jo også at det var ungdommer som hadde lagt på svøm fra Utøya mot fastlandet. Etter hvert tenkte vi at kanskje det er noen som har lagt på svøm den andre veien, altså nordover i retning Storøya, der vi har hytte, så vi tok med oss et par ulltepper og dro ut i båten for å se om det var folk som hadde lagt på svøm nordover. Vi fant ingen i vannet, men det sto folk på Utøya ved pumpehuset og fektet med armene, så vi dro inn dit. Der var det mange døde. Vi hadde med oss fem stykker i båten vår. En jente var skutt i låret og hadde brukket beinet, noen gutter var sjokkskadet, rimeligvis, men vi fikk dem om bord og

prøvde å roe dem. Det var én ivrig, veldig rolig kar som sto og fektet med armene, han som vi så. Han sa at det ligger en her inne, og han lever, han må vi få ned. Så vi klarte å bære ham om bord i båten og fikk lagt ham på benken, og så dro vi. Den eneste som da var igjen, som var i live, var han som hadde påkalt oppmerksomheten vår. Han nektet å bli med, for han hadde småsøsken på øya som han hadde ansvar for, som han sa, og han kunne ikke bli med oss, for han måtte se etter sine søsken. Så han ble igjen. Vi dro med de fem vi hadde. Da var det kommet blålys og åpenbart ambulanspersonell ned til fergeleiet der MS «Thorbjørn» holder til på fastlandet, så vi dro dit og fikk levert dem vi hadde med. Han som var sterkt skadet, levde vel til han ble tatt i land, tror jeg – han døde vel muligens på fastlandet, det er litt uklart. – Det var kortversjonen av historien.

La meg også bare helt kort si litt om oppfølging, siden det har vært et tema her. Jeg pleier å skryte av Hole kommune der jeg har muligheter til å skryte av Hole kommune, den lille kommunen som fikk denne katastrofen i fanget. De har vært, synes jeg, strålende oppfølgingsmessig. De har noen ildsjeler, noen flinke folk der som har vært veldig ordentlige og veldig ivrige. De har ringt til tider der man tror at kommuneansatte har gått hjem – rett etterpå – for å høre hvordan det går med oss. De opprettet en type krisesenter på mandag – det fikk vi høre på radioen, så vi dro dit. Det var veldig lurt av oss, der ble vi registrert osv. Så Hole kommune har vært strålende. De rapporterte også til bydelsoverlegen i Nordre Aker, der vi hører hjemme. Bydelsoverlegen der har også vært strålende. Vi tok ikke kontakt med ham, men han tok kontakt med oss, og vi fikk tilbud – det var bare å si hva vi trengte, så var det ikke noe problem. Så det er hyggelig å kunne melde at for vår del fungerte dette strålende.

**Møtelederen:** Takk skal du ha. Da går vi videre til Bjørn Juvet.

**Bjørn Juvet:** Jeg og min kone ankommer Utvika Camping samtidig som det blir fortalt på radio at det har skjedd noe i Oslo. Vi sitter og hører på nyhetene i bilen utover til Utvika. Når vi kommer ut dit, er det om å gjøre å komme seg foran tv-en for å få med seg hva som skjer. Samtidig legger jeg merke til at det smeller bak ryggen min, på Utøya. Det holder på ganske lenge før jeg må ut på terrassen for å se hva det er som skjer. Da får jeg øye på at det ligger mange i vannet. Jeg får kontakt med en som vinker på meg fra midt i fjorden omtrent, så jeg sier til kona at det er noen som trenger hjelp, vi må gjøre noe med det. Jeg løper ned på brygga. Da har den første greid å svømme helt over, så jeg plukker opp henne. Like etterpå kommer kona ned og hjelper flere på brygga, mens jeg går i båten og kjører ut på fjorden. Jeg hører fremdeles at det smeller kraftig idet jeg kjører ut til øya, men da legger jeg på en måte det bak meg, tror jeg. Jeg plukker opp, begynner selvfølgelig nærmest land, for de har jo svømt lengst og er mest slitne. Så jeg begynner der og jobber meg innover mot øya. Jeg tenker at kanskje 50 meter fra land er trygt – lager noen sånne regler. Jeg kjører nok – jeg har ikke tall på hvor mange turer det var. Det er som Helge

sier, klokkeslett osv. ble bare – jeg hadde ikke peiling på hvor mange klokka var, og hvor lenge jeg holdt på. Det går en stund, og så får jeg kontakt med en kamerat på fjorden som har snakket med politiet på landsiden, på Utøya brygge. Han gir meg beskjed om at vi må reise til Storøya og hjelpe politiet med transport. Jeg husker det var en litt vanskelig avgjørelse, for det var fortsatt folk i vannet rundt meg der som jeg måtte reise fra. Men jeg følte at det var en beordring, så jeg gjorde det. Jeg visste heller ikke hva jeg skulle se etter, men da jeg kom utenfor Valtersbråtan båt-havn, får jeg se den berømte røde gummibåten, som ligger stille, eller så vidt driver forover, flyter så vidt det er. Det ser ut som om den snart synker, og jeg skjønner jo at det er de gutta jeg må hjelpe. Jeg kjører bort til dem, og vi laster alle sammen over i min båt. Jeg har sagt at det var ni stykker, men det var visst faktisk elleve. Så var det en som ble igjen i den røde båten, sammen med meg, for jeg gikk over i den båten, og jeg padlet da inn til land.

Jeg kom meg etter hvert tilbake mot Utøya sammen med en kamerat. Vi plukket opp folk i vannet på nordsiden rett utenfor pumpehuset før vi kjørte inn igjen til Utvika Camping og leverte dem. Der traff jeg etter hvert en forhenværende ambulanssjåfør, og sammen reiste vi ut igjen mot Utøya, kjørte rundt øya – først kjørte vi inn på Stoltenberget, husker jeg, for der hadde jeg sett mange vinke før etter hjelp. Vi kjører inn der, jeg husker båten stopper mot steinene, vi går i land der, og der er det bare å snu. Der er det ikke noe mer å gjøre. Vi kjører videre rundt på baksiden av øya og forbi pumpehuset, hvor vi også ser at det ikke er noen vits i å stoppe. Vi er på baksiden og plukker opp, der er det full panikk blant noen, de kommer styrtende ut i vannet, opp i båten. Vi har overfylt båt, vi kjører inn og leverer på campingplassen der. Jeg husker ikke hvor mange turer det var, men det var ganske mange rundt der. Vi leverer til dem som er på campingplassen, som gjør en fantastisk innsats med å ta seg av dem som kommer i land. Så vi som kjørte båter, slapp jo på en måte å tenke på dem, de ble tatt hånd om av dem som var der og sørget for at de ble fraktet til Sundvolden etter hvert med privatbiler. Det var litt vanskelig, for da var veiene stengt, men de fikk jo kjøre.

På den siste turen plukket vi opp en gutt på baksiden som var skutt i magen. Vi tenkte vi skulle levere ham på Utvika Camping, for det var såpass seint at da mente vi det måtte være noe ambulanspersonell der, men det var det ikke, så vi fant ut at vi måtte til Storøya, og det var vi ikke sikre på om vi rakk. Men vi gjorde nå det, vi rakk det. Han lever i dag.

Det var egentlig også en kortversjon av det jeg var med på, kan du si. Jeg sliter med å fortelle kortversjoner. Alt henger sammen.

**Møtelederen:** Tusen takk for tre veldig sterke historier og beskrivelser.

Komiteen vil gjerne stille noen spørsmål, og først ut er saksordføreren, som er Bekkevold. Vær så god.

**Geir Jørgen Bekkevold (KrF):** Tusen takk, og takk for de redegjørelsene dere har gitt. Bech Gjørvi-kommisjonens

rapport er veldig tydelig på dette med at til syvende og sist, skal vi kunne lære av noe, må alle ta ansvar, og det har jo dere vist gjennom det dere har gjort, at dere har tatt, og vi er utrolig takknemlige for det. Dere tok jo ansvar selv om dere egentlig satte dere selv i en ganske stor fare. Hvor bevisst dere var på det, er det kanskje først i ettertid man kan mene noe om, men det er jo et faktum.

Jeg har lest den boken som du, Bjørn, og din kone har skrevet, som er en veldig sterk beskrivelse av det dere egentlig alle sammen har opplevd. Det som jeg kunne tenke meg å høre litt med dere om, er: Terroristen var utkledd som en politimann, noe som gjorde at ungdommen på Utøya var livredde også da dere kom og skulle hjelpe til. Den redselen de hadde – jeg husker det ble skrevet noe i boken om at de stolte ikke på dere – var det med på å vanskeliggjøre det arbeidet dere gjorde?

Så lurer jeg på om dere også kan beskrive litt av den jobben som ble gjort blant frivillige på landsiden, bl.a. Utvika Camping. Kan dere si litt om den innsatsen som ble gjort der?

Og til slutt: Hva mener dere at vi kan lære? Er det noe som kunne ha vært gjort annerledes den dagen, eller den kvelden, og ikke minst den natten, for dere holdt jo på i mange, mange timer?

**Bjørn Juvet:** Jeg kan jo begynne med det første møtet med ungdommene, hvor de på en måte ikke stolte på oss: Den første jenta som jeg tok opp på brygga, var livredd, det så jeg, men jeg skjønnte ikke hva det var som foregikk. Det første som slo meg, var at det var en øvelse av noe slag, men jeg fant fort ut at det var det ikke. Hun så på meg, og plutselig ropte hun: Skal du skyte meg, skal du drepe meg? Nei, sa jeg, selvfølgelig ikke – det var et helt absurd spørsmål å få – før hun bråsnur og svømmer en annen vei, vekk. Men så ser jeg at det ikke går, for hun er så sliten at hun nesten går under, så hun snur igjen og kommer tilbake, og har liksom ikke noe annet valg enn å la seg bli reddet, kan du si.

De historiene var det flere av på brygga. De trodde landet var tatt. De hadde ringt politiet, og de følte seg avvist der på en måte: Ja, ja, vi veit det, vi kommer snart og sånn. De følte ikke at de ble trodd av politiet heller. Det var den følelsen som var der nede på brygga, at de var livredde og trodde at alle skulle ta dem.

Til spørsmålet om innsats på campingplassen: Jeg skulle hatt min kone her i dag, men hun fikk ikke fri fra jobben, så hun er ikke her. Men hun var en av dem som tok seg av ungdommene på land. Det ble organisert mange etter hvert der. Det ble hentet tepper, dyner, de ble pakket inn så godt en kunne, de ble trøstet. De ble etter hvert geleidet opp til resepsjonen på campingplassen, hvor det etter hvert ble så mange at vi fant ut at vi måtte begynne å kjøre dem vekk, og da hadde fått beskjed om at Sundvolden var rette sted. Det var mange som tok seg av ungdommene og trøstet dem nede på brygga og på land, pluss de som kjørte skytteltrafikk mellom Utvika og Sundvolden. Det var en veldig viktig del av dette, for da slapp vi å tenke på dem – jeg mener at når vi hadde levert ungdommene på land, var det bare å komme seg ut igjen, vi visste de var i trygge hender. Det

var det som var. Og det fungerte veldig bra. Det ble et veldig godt samarbeid, egentlig, som bare ble sånn. Det var ikke noe planlagt, hver mann fant sin plass på en måte, og så fungerte det som det skulle.

**Møtelederen:** Er det noe dere andre vil legge til i forhold til dette?

**Oddvar Hansen:** Dere spurte litt om hva vi følte kunne gått bedre den dagen. For eksempel når det gjelder politiet, har det vært pratet om det her før at kommunikasjonen mellom Delta og det lokale politiet kanskje er viktig. Det var mange ting som gikk galt på det planet. De hadde hvert sitt samband, f.eks. Det ble brukt mobiltelefon som i dette området kanskje har litt dårlig dekning. Det var stor trafikk på nettet. Det burde i hvert fall være et nett som var lukket, som både Delta og lokalpolitiet kan bruke. Det ble misforståelser på grunn av at de ikke fikk tak i hverandre.

Når det gjelder utstyr – det er lett å si i ettertid – hadde politiet en gummibåt som ikke var så stor. Der synes jeg de gjorde en liten blemme med å gå så mange mann oppi den båten, som nesten gikk under. Dette er gutter som skal holde hodet kaldt hele tiden.

Det er vel kanskje noen sånne ting. Når det er sagt, er det ingen som ville fortere til øya enn politifolkene selv. Men det var selvfølgelig noen ting som kunne gått bedre. Det er kanskje viktig at politiet også innsat at de gjorde litt feil den kvelden, og at alt ikke gikk på skinner. Det var ingen som forventet at alt skulle gå på skinner, men de må også være litt ydmyke og si at de skal lære av det som ble gjort feil. Det synes jeg det kanskje har manglet litt på.

**Marit Nybakk (A):** Aller først tusen takk for det dere har gjort. Dere gjorde det som systemene ikke greide: Dere handlet med en gang uavhengig av å få en ordre. Mitt inntrykk er at veldig mange av dem som jobber i systemene, ventet på ordre et eller annet sted fra som de ikke visste når kom.

Mitt første spørsmål dreier seg om ambulansene og helsepersonell, for jeg har også lest i media at det var frivillige her som tok imot folk som hadde svømt i vannet, og som ble fraktet inn med båter, som var hardt skadet, og som ikke skjønnte hvorfor det ikke kom helsepersonell, og at det faktisk var slik at man kunne se ambulansene kjøre på veien over, som kjørte forbi dere og havnet enten på Storøya eller på Sundvolden. Hvordan opplevde de frivillige dette, og når kom egentlig det første helsepersonellet ned til Utvika Camping og til der hvor en del av ungdommene var fraktet i land, også ved Utøya kai?

Det andre er en liten oppfølging av det som Hansen sa nå om samarbeidet mellom dere og politiet. Vi har nå hørt hvordan båtene ble rekvirert. Hvordan opplevde dere at det kom representanter fra Nordre Buskerud politidistrikt og ikke gjorde noe annet enn å stå på kaien? Hvordan opplevde dere samarbeidet med Delta, altså beredskapstroppen? Og hvordan handlet beredskapstroppen da de først kom?

Mitt siste spørsmål er: Det ble sagt til oss i går på Utøya fra politiets side at det var ikke bare ungdommene som var livredde for folk i politiuniform med våpen – det sier seg

selv at de må ha vært – men at det også var folk som var på vei til Utøya for å hente ungdommer, som trakk seg tilbake når det dukket opp politi med våpen. Kan dere si litt mer om det også?

**Bjørn Juvet:** Jeg kan begynne med Delta, siden jeg traff dem først.

Når situasjonen var som den var, ble det som det ble. De hadde ikke noe annet valg enn å ta den båten som kom først. Men jeg så at de ikke hadde kontroll på situasjonen der og da. Det ble en ganske vanskelig prosess å flytte så mange mann over i en annen båt. Men jeg har for så vidt ikke tenkt noe mer gjennom den jobben de gjorde, annet enn at jeg vet de gjorde en god jobb der ute, da de først kom ut, selvfølgelig.

Alt det som skjedde før man kom til Utøya, får andre – som har et litt større bilde av det – bedømme. Jeg har kun situasjonen med den røde gummibåten, og det er det eneste. Det var jo ikke hyggelig, men de visste at de måtte komme seg fortrest mulig ut dit. Det hadde de fokus på selv også, men det kunne kanskje gått fortere med en litt annen type transport litt tidligere.

**Oddvar Hansen:** Nå er vi egentlig litt tilbake til kommunikasjon. Storøya ble valgt, og det var antageligvis det lokale politiet som valgte det. Det bunner også i at det er et lokalt politi, men alle er ikke lokalkjente for det. Hvis jeg tenker litt tilbake i tid, så hadde vi for noen år siden en lensmann i Hole kommune. Han var godt kjent, og han kjente de fleste, og visste hvordan det så ut. Nå har vi et politi som skal dekke mye større områder. De som jobber på politistasjonen, er kanskje ikke lokale i det hele tatt. Det kan hende at de kommer fra en annen del av landet. Derfor kan lokalkunnskapen være veldig dårlig, slik det var denne kvelden. De som var på jobb den dagen, visste ikke ordentlig hvor Utøya var. De visste ikke hvordan det så ut på Neslandet og Utstranda. Derfor ble det kanskje gjort noen dårlige valg. Når det er sagt: Når de først tar et valg, er det viktig at de står for det. Det skjønner jeg.

Når det gjelder Delta og opplevelsen vi hadde med først å treffe den første politimannen – som var lokal – på Lien gård, og som sendte oss avgårde, så kunne man kanskje, med et bedre samband, fått Delta, som kom fra Oslo og passerte forbi der, til å komme ned dit. Men det er ikke sikkert at det hadde vært en bedre løsning – jeg vet ikke.

Men da vi først møtte båten til Bjørn full av politimenn, og fire av dem hoppet over i vår båt, var inntrykket av de gutta som kom over i båten vår, at de var proffe. De visste hva de skulle, og de var helt klar over hva de kunne møte. Det var proffe folk, så den siste biten har jeg en veldig god opplevelse av. De gutta ville.

**Helge Wettre:** Vi var egentlig seint ute, og da vi leverte våre ungdommer, var det helsepersonell på plass på ferlegeiet for MS «Thorbjørn». De var litt frustrerte, og det var ikke rart at de var det, fordi situasjonen var ikke avklart. Gjerningsmannen ble antageligvis arrestert omtrent samtidig med at vi la til, vil jeg tippe. De var usikre på hvordan ståa egentlig var, og de var også ivrige etter å

komme seg ut dit, forsto vi. De gjorde en strålende jobb med dem vi hadde med oss, så langt vi klarte å registrere. Det var sykebil og Røde Kors-personell osv. der. Det var godt bestykket, slik sett, på det tidspunktet.

**Oddvar Hansen:** Jeg har et lite tillegg når det gjelder det med ambulanspersonell og den biten der.

Etter at jeg og Lill Hege hadde vært på Storøya i to timer sammen med politiet, kjørte vi tilbake til Storøya. Da var det mange ambulanser på E16 som sto og ventet. Lill Hege gikk for å prate med dem og kunne høre på sambandet at det ble ropt etter ambulanse på Utvika Camping, men det var ingen som reagerte. Hun spurte hvorfor ingen dro dit, og fikk til svar at det var ingen som visste hvor det var. Lill Hege sier da: Jeg kan bli med dere, jeg kan vise dere veien, og da ble det litt action. Lill Hege ble med i bilen, og de kjørte i full fart utover Utstranda og til Utvika Camping. Dette var kanskje en litt merkelig situasjon. Da sto det sikkert 15 ambulanser på veien på Storøya.

**Møtelederen:** Takk for det. Jeg har da tegnet meg selv.

Wettre fortalte om en oppfølging fra både Hole kommune og egen kommune som var veldig bra. Kan dere andre to si noe om deres opplevelser av oppfølgingen i ettertid? Det er det ene spørsmålet.

Det andre spørsmålet gjelder tid. Jeg vet at tid er veldig vanskelig å forholde seg til i en slik type setting, men følte dere at noe tok lenger tid enn det dere egentlig hadde forventet? Kom bistanden senere enn det dere egentlig hadde forventninger om?

Det siste spørsmålet er ganske konkret til Juvet. Så vidt jeg forstår, var den første båten politiets gummibåt. Da forstår jeg det slik at politiet gikk fra en overlastet båt og overlastet en ny båt. Er det riktig forstått?

**Bjørn Juvet:** Ja.

**Møtelederen:** Kan du også svare på de andre spørsmålene?

**Bjørn Juvet:** Når det gjelder det med helsepersonell og oppfølging i egen kommune, så har også jeg mye godt å si om Hole kommune. Jeg er selv fra Ringerike kommune, og jeg har også der fått god oppfølging. De har kontaktet meg jevnlig for å høre om det er noe jeg trenger hjelp til.

Ringerike er nok ikke den kommunen som ble hardest rammet, tror jeg. Det er litt pussig, siden den ligger så nærme. Men de har vært veldig flinke til å følge opp både meg og min kone tett når det gjelder de ønskene vi har hatt.

En del av oss – i hvert fall de som har tilhold i Ringerike og Hole – har hatt mange samlinger på Herredshuset i Hole hver onsdag. Det varte fram til juletider i fjor, tenker jeg. Her har vi vært samlet og pratet sammen om det som skjedde, vi har fått på plass noen tidslinjer og brukt mye tid sammen. De timene har vært god terapi. Det var noe som kom i stand på initiativ fra Hole kommune.

**Oddvar Hansen:** Jeg vil følge opp det som gjelder Hole kommune.

De fleste av oss som var frivillige den kvelden, er helt vanlige folk, som tilfeldigvis havnet midt oppi galskapen. De fleste av oss tenkte vel etterpå at dette var jævlig, men vi skjønnte ikke helt hva vi hadde vært med på – bare det går noen dager, så vil alt være i orden igjen. Det er kanskje noe vi har lært, at det er ikke helt slik. Det tar litt tid å skjønne at du faktisk trenger litt hjelp.

I den situasjonen var Hole kommune ganske tidlig ute og prøvde å få samlet oss. Det blir en slags debriefing, men det tok litt lenger tid for oss, siden vi ikke kjente hverandre fra før – ikke så mange av oss, i hvert fall. Vi måtte først bli litt kjent og trygge på hverandre. Etter det har de ukentlige møtene vi hadde der – fram til juni nå i 2012 – vært veldig bra. De har vært veldig bra for oss alle, og har hjulpet oss veldig mye, tror jeg.

Det er en ting å ta med seg videre, at når frivillige og helt utenforstående havner oppi noe sånt, er det viktig å få samlet dem, og at de får lov til å prate sammen. Man møter andre som har opplevd det samme som en selv, og de vet hva du prater om.

Den saken vi har vært oppi her, er det ikke så lett for andre å skjønne hvor ille var. Hvis du ikke var der, kan du ikke helt skjønne hvor ille det var. Det behøver du ikke heller, men derfor er det mye lettere å prate med dem som opplevde noe tilsvarende.

All honnør til Hole kommune for det. Det har hjulpet oss. Jeg tror at alle som har valgt å være med på det, har hatt veldig god nytte av det.

**Møtelederen:** Jeg vil kommentere litt når det gjelder tidsperspektivet: Følte dere at noe tok uforholdsmessig lang tid, i forhold til forventningene dere hadde?

**Oddvar Hansen:** Når det gjelder tidsperspektivet den kvelden, tror jeg egentlig at klokken var helt borte for oss. Det var ikke viktig i det hele tatt. I den første tiden, etter at vi skjønnte at vi måtte hjelpe til, gikk alt i ett for oss.

Hvis jeg skal si noe om det, så følte jeg – etter at ting hadde roet seg litt – at jeg måtte prøve å få litt info. Da lå brannvesenets båter tett rundt øya, i påvente av å få beskjed om hva de skulle gjøre, mens frivillige kjørte langs land og hentet folk, uten egentlig å vite noe.

Det var en litt merkelig situasjon, for meg i hvert fall, at de som hadde kommunikasjon, lå ute på fjorden, og de som ikke hadde det, dreiv langs land. Jeg synes det tok litt lang tid før de kom i gang. Ambulanser og sånt var jo på plass, det syntes jeg gikk ganske fort, men jeg trodde også at politiet var på plass når vi var på øya. Vi hadde også hørt skudd lenge og skjønnte at det hadde pågått lenge.

**Helge Wettre:** Jeg har aldri helt klart å begripe hvorfor politiet ikke klarte å rekvirere båter på egen hånd. Det var båter på Utvika Camping. Heldigvis kom disse herrene her med båter. Dette var midt i ferien, og det kryr av båter på Tyrifjorden. Så det er veldig rart at de ikke klarte å få tak i båter når det åpenbart var en situasjon der de ikke selv hadde en båt som holdt vann, bokstavelig talt. Så hvorfor

de ikke klarte det, har jeg alltid stusset på. Jeg ville tro at det er gutter i den bransjen som er gode til å tjuvkoble osv. Så båter skulle man ikke tro var noe problem på en feriefjord som Tyrifjorden.

**Møtelederen:** Takk for det. Da er det Per-Kristian Foss. Vær så god.

**Per-Kristian Foss (H):** Takk for tre sterke historier som dere har fortalt på en utmerket måte.

Jeg har også det samme spørsmålet som Wettre hadde avslutningsvis. Vi møtte jo disse politifolkene i går på Utøya og stilte spørsmålet akkurat som du gjorde: Hvorfor valgte de ikke noen av de andre båtene som lå der, fremfor den røde gummibåten som ikke fungerte, og som de selv innrømmet visste at ikke fungerte. Det fikk vi altså ikke noe svar på. De var så fokusert på å komme ut på Utøya, sa de, at de bare var fokusert på sin egen båt. At de kunne tjuvkoble, fikk vi i alle fall teknisk bekreftet der og da.

Bare for å få det bekreftet: Det lå andre båter der, det var ikke mangel på båter? Var noen av dere inne på land mens dette skjedde, eller var dette en historie dere hørte i ettertid? Det er det ene spørsmålet mitt.

Så fikk vi også i går i og for seg vite at det også var politifolk som tilkalte – altså mens Utøya fortsatt var såkalt rød sone, med fare for skyting og ambulansespersonell som ikke fikk adgang – politifolk som sto på andre deler av Utøya, båter som lå rundt, altså sivile båter. Var noen av dere med på en slik tilkalling?

**Bjørn Juvet:** Når det gjelder om vi ble tilkalt av politiet, så ble vi jo det. Vi ble vinket inn flere steder av politiet når vi kjørte forbi dem. Men for mitt vedkommende hadde jeg full båt de to gangene det skjedde, så det var aldri aktuelt å kjøre inn akkurat da. Men vi holdt jo på. På samme tidspunkt som politiet drev med sikring og redningsaksjoner ute på øya, kjørte vi rundt øya og tok om bord skadde og overlevende ungdommer.

Når det gjelder det med båter: Da jeg reiste ut på fjorden, så jeg ingen båter ute på fjorden. Men på omtrent samme tidspunkt som jeg dro ut, kom det flere; vi var kanskje fire–fem etter en liten stund. Samtidig lå det mange båter i bådhavna på Utvika Camping som ikke ble brukt. Men det store spørsmålet her har jo hele tiden vært om politiet så de båtene – det er jo det som har vært spørsmålet her – og de har sagt at de ikke så de båtene. De har også sagt at de ikke så noen båt på fjorden, som vi har vært litt undrende til, for oss måtte de ha sett, som kjørte i skytteltrafikk der ute en god stund før vi fikk kontakt med dem.

Så er det det med hvor lett det er for politiet som står på land, å få kontakt med en båt på fjorden. Det er motorstøy, vi vil ikke høre noe rop. Det er litt sanne ting. Vi ser jo ikke folkene på land i den tette vegetasjonen som var der, så det er mange ting som på en måte tilsier at det var vanskelig å få tak i oss. Men at det var båter tilgjengelig, det var det jo selvfølgelig.

**Helge Wettre:** De kjørte jo på sin ferd med den lille badebåten sin forbi to ganske kraftige havneanlegg for fri-

tidsbåter som det egentlig ikke er mulig å overse. Der lå det tett i tett med til dels kraftfulle båter som man kunne tjuvkoblet, som vi snakket om her.

**Møtelederen:** Takk for det. Da er det Hallgeir H. Langeland.

**Hallgeir H. Langeland (SV):** Tusen takk for gripande historier og ein heroisk innsats på dagen. Det er mykje det norske folk kan læra av dykk. Eg håper flest mogleg er som dykk, for å seia det sånn.

De har vore inne på Hole kommune mange gonger, fleire av dykk. Kvifor fungerte det så godt i Hole kommune? Kva er det som gjer at den litle kommunen hadde eit apparat som gjorde at dei klarte det dei gjorde – noko andre kommunar ikkje klarte? Kva trur de om det?

**Helge Wettre:** Dette henger på ledelse og på personlige egenskaper, vil jeg tro. I Hole har de to damer – særlig én, som heter Jane Nordhagen, som er av typen som tar ansvar og går inn i det og dropper å se på klokka og gjør en jobb. Hun har, slik min opplevelse er, i alle fall, vært drivende i veldig mye av det som har skjedd i Hole kommune fra mandagen etter den 22. juli, og i forbindelse med disse møtene som Bjørn har snakket om, har hun vært en sentral person. Man trenger den typen personer, tror jeg, som går inn og tar ansvar, som gjør jobben og følger opp og ikke legger den fra seg før hun vet at hun har gjort det hun synes hun bør gjøre. Så jeg tror hun har stor ære for at Hole kommune har agert så pass fint som de har klart.

**Hallgeir H. Langeland (SV):** Kva funksjon har ho?

**Helge Wettre:** Psykiatrikoordinator, heter det vel. Så det er jobben hennes, for så vidt, men det er ikke dermed sagt at man gjør jobben sin skikkelig.

**Oddvar Hansen:** Nå har det vært mye prat om kommuner som fungerer og kommuner som ikke fungerer, og det er klart at Hole kommune har fungert veldig bra. Kanskje går det da an å bruke Hole kommune, og hva de gjorde, som et eksempel videre i jobben deres, å bruke det som et eksempel for hele Norge, for så vidt. Det fungerte. Det må ikke være veldig vanskelig, men det har veldig mye med personer å gjøre, som Wettre sier – folk som bryr seg.

**Møtelederen:** Lundteigen, vær så god.

**Per Olaf Lundteigen (Sp):** Det er veldig godt å høre det dere startet med, at dere skjønnte at en måtte hjelpe til.

Jeg skal ikke forsvare Nordre Buskerud, men så lenge det var to mann i den gummibåten, gikk den vel i 35 knop, gjorde den ikke det, så da var den effektiv – så det også kommer i referatet.

Oddvar Hansen sa at lokalkunnskap er viktig, og det er jo noe som heter at rask hjelp er dobbel hjelp. Det er vel ikke så veldig mange år siden Hole hadde lensmann, med de kvalifikasjonene som Hansen sa: Han visste hvor han hadde folka sine, han visste hvem som hadde raske

båter, hvem som var vågale, og hvem som var trege, han visste hvem han kunne satse på. Det er vel heller ikke så mange år siden Hole hadde flere heimevernstropper. Én tropp er jo fire–fem lag, og den som var troppsjef og områdesjef, visste hvem han kunne satse på, visste hvem som var skarpskyttere, visste hvem som skjønnte seg på 7.62 og hagle. Har noen av dere erfaringer med det lokale politi eller heimevernet? Har noen av dere synspunkter på dette, hva som kunne ha vært gjort annerledes dersom en hadde hatt Heimevernet overalt, alltid – som var deres flaggskip? Jeg regner med at en resolutt områdesjef, en resolutt lensmann, kunne påkalt det som var nødvendig for å ha trådd til sterkere. Hva er deres vurdering av det?

**Oddvar Hansen:** Hvis jeg kan følge opp det litt, siden det var jeg som begynte med det, så synes jeg nok kanskje at en lensmann er viktigere enn Heimevernet har blitt etter hvert. Jeg skjønner ikke helt hvorfor alt skal være så stort. Jeg skjønner ikke hvorfor vi skal ha kjempestore politidistrikter. Jeg skjønner ikke hva som blir billigere med det. Det er litt den greia der med å ha en lokal lensmann som kan rydde opp i mye rart, det behøver ikke å være store tragedier som denne. Men han kjenner også folk. Han kjenner hvem som har problemer med psyken – ditt og datt. Det blir ringt inn et eller annet fra et eller annet hus. Ja, det er han igjen ja, han skal jeg dra og prate med, for han kjenner jeg. Det er litt på det planet der. Så det er klart at en sånn situasjon som dette er helt ekstrem, og jeg håper at vi ikke opplever det igjen. Tiden er veldig viktig. Med en lensmann er det ikke sikkert at det ville blitt annerledes, men lensmannen hadde kjent oss som bor langs fjorden. Han kunne kanskje tatt noen telefoner og informert oss og gjort oss klare – bla bla. Jeg vet ikke, men jeg føler at ting begynner å bli litt stort. Vi ser litt stort på det, og så sier vi at vi skal spare penger på å lage større ting. Jeg tror det er på grunn av at det blir laget flere prosjekter – flere budsjetter. Når du slår sammen alle budsjettene til slutt, tror jeg ikke det blir noe billigere. Dessuten tror jeg det i dette tilfellet kunne ha spart menneskeliv – også i andre tilfeller.

**Møtelederen:** Da er det Skei Grande, vær så god.

**Trine Skei Grande (V):** Dere har sagt mye om Hole kommune, og dere har sagt mye om hva som fungerer bra når det gjelder oppfølging.

Jeg har et spørsmål: Én ting er den oppfølgingen man trenger for å fikse hverdagen, men noen kan få litt heavy problemer etterpå, som du ikke bare trenger en psykiatrisk sykepleier eller samtalegrupper for. Vet dere om noen som trenger mer hjelp, og som blir stående i kø, eller har det fungert like godt? Har dere noen eksempler på det?

Så er det jo interessant å bli vinket til av politiet, spesielt når brannbåtene – som dere sier – ligger og venter på beskjed. Vi har fått klarlagt at Utøya var rød sone veldig lenge, for man visste ikke om det var flere gjerningsmenn.

Var det sånn at dere som privatpersoner ble tilkalt til øya mens øya fortsatt var rød sone og man nektet ambulanspersonell og brannfolk å gå ut, mens man syntes at

det å tilkalle sivilbefolkningen for å hjelpe var helt greit? Skjedde det samtidig?

Så må jeg bare si at jeg synes også det er sterke historier dere forteller, så jeg tror nok at dere som sto oppe i det, har fortalt det sterkeste vi har hatt i dag. Takk!

**Oddvar Hansen:** Jeg kan ta litt om øya, om politiet og rød sone og den greia der. Jeg og Lill Hege var jo de første som kjørte politiet inn til øya. Vi var privatpersoner. Men det er på en måte helt greit. Det var ikke noe valg. De hadde ikke klart å stoppe oss da. Vi møtte den båten med politi midt ute på fjorden og lastet over noen politifolk i båten vår. Det var aldri noe snakk om om vi skulle på øya eller ikke, og der tror jeg også våre bevegelser var helt klare: Vi var der for å få dem til øya fortrest mulig, og hvis noen skulle kjørt oss til land eller et eller annet sånt, så hadde de brukt enda lenger tid, så det var aldri noe tema. Det tror jeg vi var veldig klare på, vi også. Derfor ble det sånn. Vi kjørte jo inn til øya på rød sone med politi i båten, men det er også helt greit. Det gjorde at det gikk litt fortere enn det hadde gjort hvis vi ikke hadde gjort det.

**Trine Skei Grande (V):** Jeg var ikke bare interessert i at dere deltok med å få politiet over, men Juvet sa at du ble tilkalt av politiet da du holdt på med å redde – eller politiet sto på Utøya og prøvde å tilkalle oppmerksomhet.

Var det mens Utøya fortsatt var rød sone?

**Bjørn Juvet:** Nå vet ikke jeg når rød sone-perioden opphørte. For meg var det rød sone hele kvelden.

**Trine Skei Grande (V):** Men var det etter at ambulansesepersonell og brannbåtene hadde gått inn til øya, eller var det før?

**Bjørn Juvet:** Nei, det var før det.

**Trine Skei Grande (V):** Dere ble tilkalt på et tidspunkt da man ikke anså det som sikkert å ha ambulansesepersonell, men privatpersoner ut.

**Bjørn Juvet:** Ja, sånn som det framstår nå, så er det jo sånn. Men jeg vet som sagt ikke når det ble klarlagt at alle kunne gå inn på øya.

Jeg så bare inn på øya, jeg, aldri ut fra øya. De båtene som lå der ute, var på en måte ikke i fokus, så om det lå noen brannbåter på utsiden av meg, la jeg ikke merke til det.

**Oddvar Hansen:** Når alt dette er sagt, er det klart at det var et evinnelig kaos den kvelden, så hva som skjedde og ikke skjedde den første timen, de første to timene, før øya var klarlagt, var ikke viktig for oss da. Vi var der for å prøve å hjelpe til, og det var alle de andre frivillige som var der også. Du kan vel på en måte si at vi visste ikke bedre. Og hvordan skulle de egentlig klart å stoppe oss, eller latt være å tilkalle oss? Da hadde det kanskje dødd flere. Så det som skjedde, det skjedde, egentlig.

**Bjørn Juvet:** Jeg skjønner jo på en måte det. Når politiet holder på med livredning på stranden og det er viktig å få folk i land, er jo det totalt underordnet om den båten som kjører forbi da, er sivil eller fra brannvesenet. Så jeg tror det var litt sånn at det var ingen som tenkte på det der og da, midt på den øya, at nå må vi sørge for at vi bare henter inn de folkene som har lov til å være her. Det tror jeg ikke var i fokus for noen, ikke for politiet heller.

**Møtelederen:** Kolberg, vær så god.

**Martin Kolberg (A):** Jeg frafaller.

**Møtelederen:** Hadde du et oppfølgingsspørsmål, Bekkevold?

**Geir Jørgen Bekkevold (KrF):** Bare en liten oppfølging til Skei Grandes spørsmål til dere. Dere – både Hansen og Juvet – hentet jo politifolk og kjørte dem til øya, men fikk dere noen gang råd, eller ble dere bedt av politiet, om å holde dere unna øya?

**Bjørn Juvet:** Jeg fikk aldri noen sånn beskjed, og det var vel egentlig ingen som fikk den beskjeden – i hvert fall så vidt jeg vet. Det er godt mulig noen andre har fått det, men jeg fikk ikke det. Da jeg traff politiet, var jeg nesten helt nede på Storøya, så da hadde jeg lang vei tilbake igjen, og de hadde fullt fokus på å komme seg fortrest mulig til Utøya, så vi hadde ikke noen samtale om det. Det var ikke noen samtale i den båten, for å si det sånn. Ting måtte skje fort.

**Oddvar Hansen:** Det var vel egentlig det samme som skjedde med oss. Vi fikk heller aldri beskjed fra politiet om å holde oss unna øya. Men når ting hadde roet seg litt – som jeg sa i stad – med brannvesenet og det, så ba de oss om å holde oss unna. De kom plutselig med en melding om at vi måtte spre oss, så vi ikke skulle være et lett mål å bli skutt på. Men det var ganske mye senere på kvelden enn det vi pratet om til å begynne med her. Ting hadde nok egentlig roet seg, men øya var fortsatt rød.

**Møtelederen:** Da vil jeg få lov til å takke dere for de bidragene dere har gitt. Dette er viktig for oss å ha med som et lite bakteppe når det gjelder hvordan virkeligheten faktisk var der og da. Jeg har tidligere sagt at jeg har ristet en del på hodet når jeg har lest en del av forklaringene fra embetsverket og politisk ledelse, fordi det mangler noen som på en måte står i det og tar ansvar. Jeg synes dere og alle de andre frivillige som bidro i denne saken, viser det motsatte, nemlig det beste av det beste. Dere tok ansvar i en vanskelig situasjon. Jeg vil takke dere for det dere gjorde da. Jeg vil også takke dere for de bildene dere har gitt oss her.

Jeg vil takke alle som har bidratt i høringen i dag. Vi skal ha ytterligere fire høringsdager, men denne høringsdagen er over.